

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

15

EGÅ
VED ÅRHUS
ungdoms
højskole

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

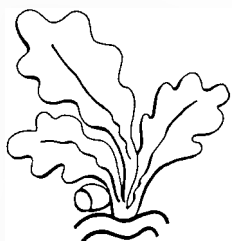

Egaa-Bogen

Elevforeningens Aarskrift

1973

Egå ungdomshøjskole

Udgivet af elevforeningen 1973

Indhold

En hilsen	5
Det er svært at gå på højskole	7
Er kompromiset udtryk for holdningsløshed?	9
Det er svært at leve i et demokratisk samfund, hvis man ikke er rigtig demokrat	13
Om at grave grøfter og bygge broer	15
Højskole – arbejdsmiljø eller uforpligtende underholdning?	17
Højskoler fremover	23
Har man tid til fritid?	24
Sport og samfund	25
Motion, kondi – modeord eller hvad?	29
Folkehøjskolen i u-landene	35
Nyt fra højskolen	39
Diverse arrangementer	43
Ytringsfrihedens vilkår	45
Bestyrelsens beretning	48
Dødsfald	50
10 års jubilarene – og lidt om nogle af dem	53
Forskelligt	60
Egå Elevforening 50 år	62
Året gik – men hvad skete der?	65
Vedtægter for Egå Efterskoles Elevforening	67
Ændringsforslag til vedtægter for Egå Elevforening	69
Elevforeningens regnskab 1972–73	70
Kursister januar–maj 1973	71
Kursister august–december 1973	71
Foto: Kursisterne Lars Kruse og Philip Jensen, fotograf Keld Walther	
Tryk: Irene Søndergaard	

En hilsen

Igen i år sender elevforeningen en bog ud som hilsen til sine medlemmer og skolens venner. Vi er glade for den støtte, som foreningen på denne måde giver os, og vi håber, at de efterfølgende sider vil kunne give læserne inspiration til i endnu højere grad at støtte vort arbejde.

Hermed ønsker vi en god jul og godt nytår.

Benny Alex

Erik Piil Christensen

Asger Eilstrup

Henning Gregersen

Astrid Hansen

Peer Jacobsen

Else Jensen

Gunbild Skovmand Jensen

Inge-Lise Ravn Jürgensen

Kjeld Krarup

Gudrun Krogh

Elo Madsen

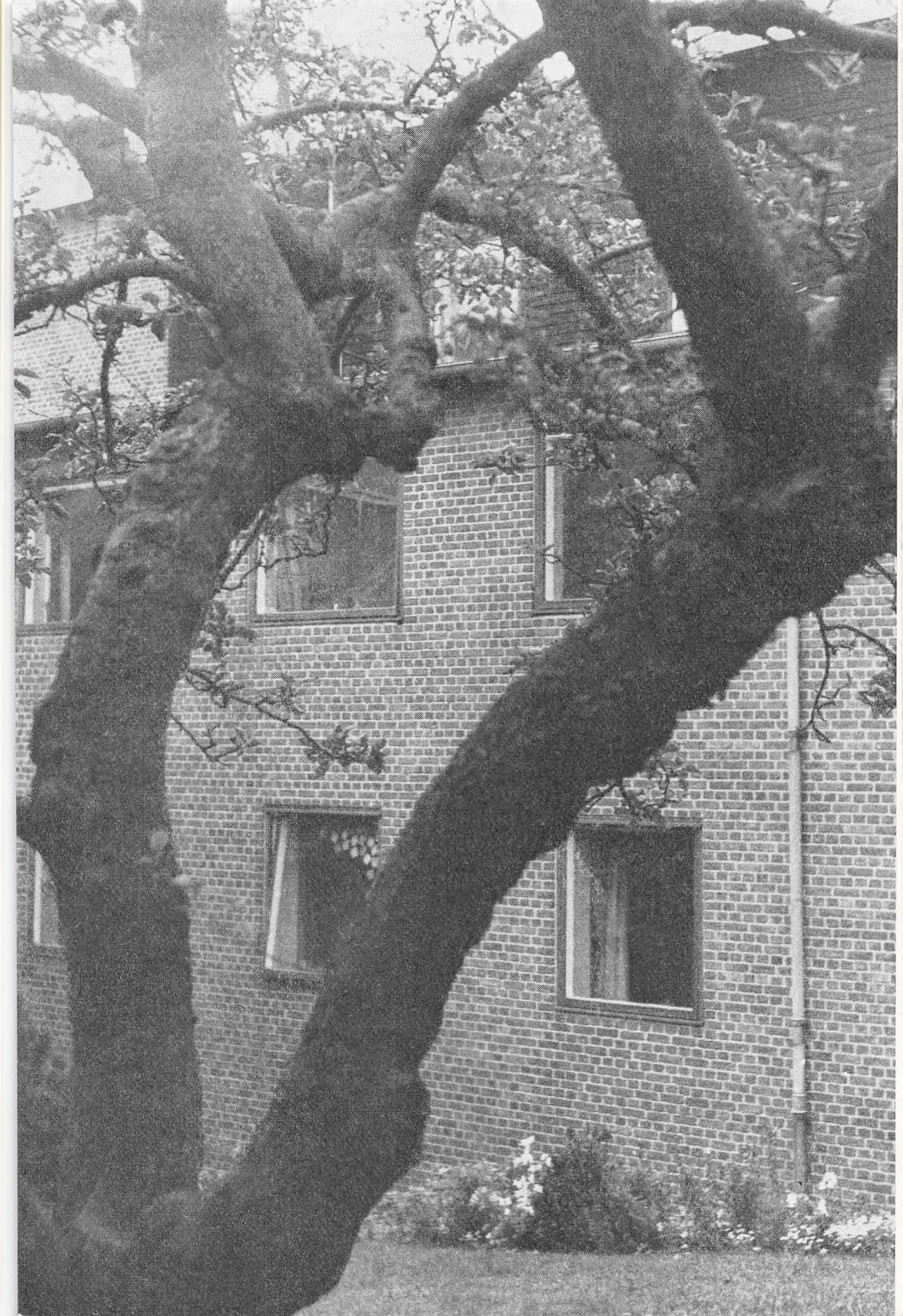
Kirsten Mortensen

P. Leth Mygind

Inge Rosenberg

Irene Søndergaard

Mogens Vestergård

Det er svært at gå på højskole

Det er svært nok at gå på højskole. Når man så, tre år efter, skal beskrive, hvordan det var, er man lige ved at gå i stå.

Et højskoleophold er jo tusindvis af ting – lige fra snak og sludren til undervisning og fester. Og det er pokkers svært at holde styr på hele herligheden.

Da jeg gjorde min første entre på Egå ungdomshøjskole, skete det med kort hår, hvid skjorte og robuste sko. I løbet af et par måneder vadede jeg omkring med sundhedssandaler, T-shirt og et hår, der fik lov til at gro. Mit indre jeg begyndte forresten osse at gro som aldrig før.

I dag har jeg stillet sundhedssandalerne og T-shirts betragter jeg som decideret sommertøj. Men håret får stadig lov til at gro – ligeså mit indvendige ego.

Det må være højskolens målsætning i en nøddeskal. Ikke at uniformere folk i pseudo-solidarisk cowboydress og indgyde politisk bevidsthed ud fra devisen »Vi alene vide . . .«, men at hælde gødning på tankevirksomhedens grobund, som folkeskolen tit har sørget for at gøre gold.

En højskole må ikke blive en pædagogisk ensporet forsøgsstation, hvor lærere eksperimenterer med utraditionel undervisning for at tilfredsstille sig selv. Så kan man lige så godt lukke biksen.

Selvfølgelig skal der eksperimenteres, og naturligvis må man prøve at skabe nye samfundsformer, der har en rimelig chance i fremtiden. Men det må ikke ske med kursisterne som indsats og pædagogisk prestige som bonus.

Faren er også ved at drive over. Ungdomsoprørets barndom er passé, og bitre, men givtige erfaringer er høstet. Det nytter ikke at sætte focus på Marx eller Indre Mission gennem fem måneder. Eneste resultat bliver et af de teoretiske flip, som samfundsdebatten er overforsynede med. Gi' hellere folk en stribe tilbud. Emnerne er stort set ligegyldige. Kursisterne skal nok finde noget at pusle med. For hovedsagen er jo ikke at belyse årsagen til militærkuppet i Chile eller de lollandske roedyrkeres situation.

Det primære må være at snakke sammen, være sammen – og samværet skal nok give resultat. Ikke i form af et håndfast eksamensbevis med karakterer i dansk, regning og engelsk, men netop denne åndelige gødning,

som er hårdt tiltrængt. Disse betragtninger er intet nyt: Læs blot Ebbe Kløvedal Reich's folkebog »Frederik«.

Her fremstilles højskoletankens foregangsmand, der jo hedder Grundtvig til efternavn, som et såre almindeligt menneske med lige så almindelige ønsker og drifter. Bogen fik, med god grund, en fantastisk modtagelse – i øvrigt kun et år før regeringen rystedes i sin grundvold, fordi kulturministeren gav Jens Jørgen Thorsen produktionsgaranti til en utraditionel film, der skulle fremstille Jesus som et . . . nå-ja, såre almindeligt menneske med lige så almindelige ønsker og drifter. Men det er lige som en lidt anden snak.

Højskolernes bestyrelser har tit svært ved at se ligheden mellem fortidens grundtvigianske samlingssteder og nutidens do. På Egå ungdomshøjskole har bestyrelsen, så vidt jeg kan se, forholdt sig uhyre klogt, dvs. accepteret de nye tiders nye skikke. Men skulle man engang undre sig over, hvor traditionen er blevet af, så er den bedste vej til forståelse en læsning af »Frederik«.

Et højskoleopholds vanskeligheder udspilles forresten ikke under det fem måneders kursus, men bagefter. Når man i en snes uger har delt tag med 50-80 andre unge, været afhængig af dem, næsten konstant haft selskab og skrevet miljø med stort *M*, er det forbandet hårdt at blive kastet ud i alt det, der ikke er højskole. Hvis man ikke mærker dette styrtdyk, har man sandsynligvis kun haft et tvivlsomt udbytte af opholdet.

Dette højskole-delirium er altså et sundhedstegn, men sandelig også en bekræftelse på, at samfundet ikke er, hvad det burde være. Her kan man blive filosofisk og spørge, om det overhovedet *er* muligt at lave samfundet om med højskolen som udgangspunkt. Diskuterer man dette, sker det ofte teoretisk. Ser man realistisk på problemet, må svaret blive nej.

Derfor ser jeg ikke højskolen som en direkte samfundsomvæltende institution (hvad er samfund forresten?), men et sted, hvor man får mod til at fyldes med meninger i læssevis, sortere langs ad vejen og endelig prøve at finde sin egen mening med tilværelsen.

Og det klarer den helt godt.

Michael Kuttner, kursist 1970

Er kompromiset udtryk for holdningsløshed?

Det følgende vil være et forsøg på en analyse af de faktiske forhold på Egå Ungdomshøjskole. Men samtidig en kritisk stillingtagen til disse.

Hvis man tager sit udgangspunkt i skolens formålsformulering og dens opståen og omredaktion, vil man se noget karakteristisk for skolen. Det er nemlig en kompromisernes skole. Ikke nok med det, det er en tilsigtet kompromisernes skole. Formålet er fremkommet gennem et fælles arbejde mellem bestyrelse og personale, og hovedindholdet af den er noget med alsidighed – møde mennesker med forskellige opfattelser – belyse forskellige sider af tilværelsen – samt: »at holde ungdomshøjskolen uafhængig af bevægelser og organisationer.«

Det er altså under denne formålsformulering, man kan slå sine folder, og man kan vist osse sige, at der er plads til nogle bask.

Man søger altså direkte gennem en bevidst læreransættelsespolitik, hvor det er personalet, der udvælger og indstiller til bestyrelsen, at ansætte kolleger med forskellige holdninger til tilværelsens store spørgsmål.

Og det er mellem disse indbyrdes og i forholdet til bestyrelsen, at kompromiserne dannes.

Da det er skolens personale, der udmønter formålet i midler, dvs. i praksis, siger det sig selv, at magtkoncentrationen under den meget brede formålsformulering ligger her, og vel osse bør ligge her. Men her finder man da en kedelig ting. Personalet har ikke noget pædagogisk ansvar. Man har metodefrihed, men hvad vil det sige, når man ikke er ansvarlig? Det reelle ansvar ligger pr. tradition og lovgivning hos forstanderen. Dette ses af dennes ansættelseskontrakt, og denne situation er da osse anskueliggjort gennem pressen flere gange, sidst i forbindelse med krisen på Nordenfjords Højskole, hvor det er forstanderen, der bebrejdes, når undervisningen ikke fungerer.

Alligevel må man sige, at skolens pædagogiske udformning ligger i de mellemveje, som personalet inkluderet forstanderen finder frem til.

Magten i praksis ligger altså hos personalet, uden at man af den grund kan tale om en kampsituation. Jeg vil eksemplificere dette.

Inden et hold elever kommer, har man lærermøde en uges tid, og disse møder har været forberedt gennem foregående holds ophold. Her finder

man på baggrund af erfaringer fra tidligere hold frem til, hvordan rammerne for det næste skal være. Netop fordi de praktiske rammer fremstår gennem diskussioner personalet indbyrdes, har der været store forandringer fra det ene hold til det andet. Personalet ændrer jo osse deres opfattelser af mangt og meget. Vi finder altså råt og brutalt ud af, hvilke udfoldelsesmuligheder eleverne skal have, men stadig inden for den overordnede formålsformulering.

Hvilke fag skal der være? Hvor lang tid skal de vare? Hvilke muligheder skal eleverne have for at opstille fag? Hvordan fordeler vi statens penge? Hvilke pengesummer skal eleverne selv råde over? etc.

Hvilke muligheder har eleverne da for at være med til at tegne skolen?

Ja, man må nok sige, at det helt afhænger af, hvad personalet er blevet enige om. Dette kan lyde meget autoritært, men hvis skolen skal have en mening, et idéindhold, (i dette tilfælde en mangesidighed) er det vel osse nødvendigt, at man står inde for denne, dvs. om nødvendigt tvinger denne igennem. Eleverne er da osse oplyst om skolens formål på forhånd.

Alligevel kan man ikke tale om en kampsituation mellem personale og elever, (måske på grund af folkeskolens pacificerende funktion). Elevernes muligheder for medindflydelse må vel osse siges at være ret store, idet de omtalte rammer meget ofte er overordnede og brede, og der vil være ret vide spillerum. Men der, hvor den enkelte elev har sin største indflydelse og vægt, er på det enkelte undervisningshold. Dette er jo helt afhængig af hans tilstedeværelse og aktivitet, og endelig sker det jo osse, at forud vedtagne ting ændres midt i et kursus, fordi man er kommet på bedre tanker under indflydelse fra holdet.

Hvorfor skal det nu være sådan? Hvorfor ikke starte på helt bar bund?

Den vigtigste grund er nævnt. Skolen står for en idé, (den pluralistiske). En anden grund er den, at der ikke kan være megen mening i at sætte et spejl op for mennesker, så de blot ser sig selv. Sagen er jo den, at vore elever har gennemgået en ganske brav fordummelses- og pacificeringsproces i den danske folkeskole, og dette er medvirkende til, at det kan være svært at tage et ansvar på sig, at overskue en problemstilling. Man må altså sættes over for nye problemstillinger, i begyndelsen afgrænsede, efterhånden mere og mere komplekse.

Jeg giver altså udtryk for en mistillid til, at eleverne, når de kommer på skolen, vil være i stand til at formulere en målsætning, som jeg som lærer kan opfatte som værdifuld. Og jeg har en stor tillid til, at vi ved at konfrontere eleverne med stadig større og mere komplekse situationer op-

drager dem til at mestre disse, så de senere i kurset bliver bedre og bedre til selv at formulere målsætninger, f.eks. fag.

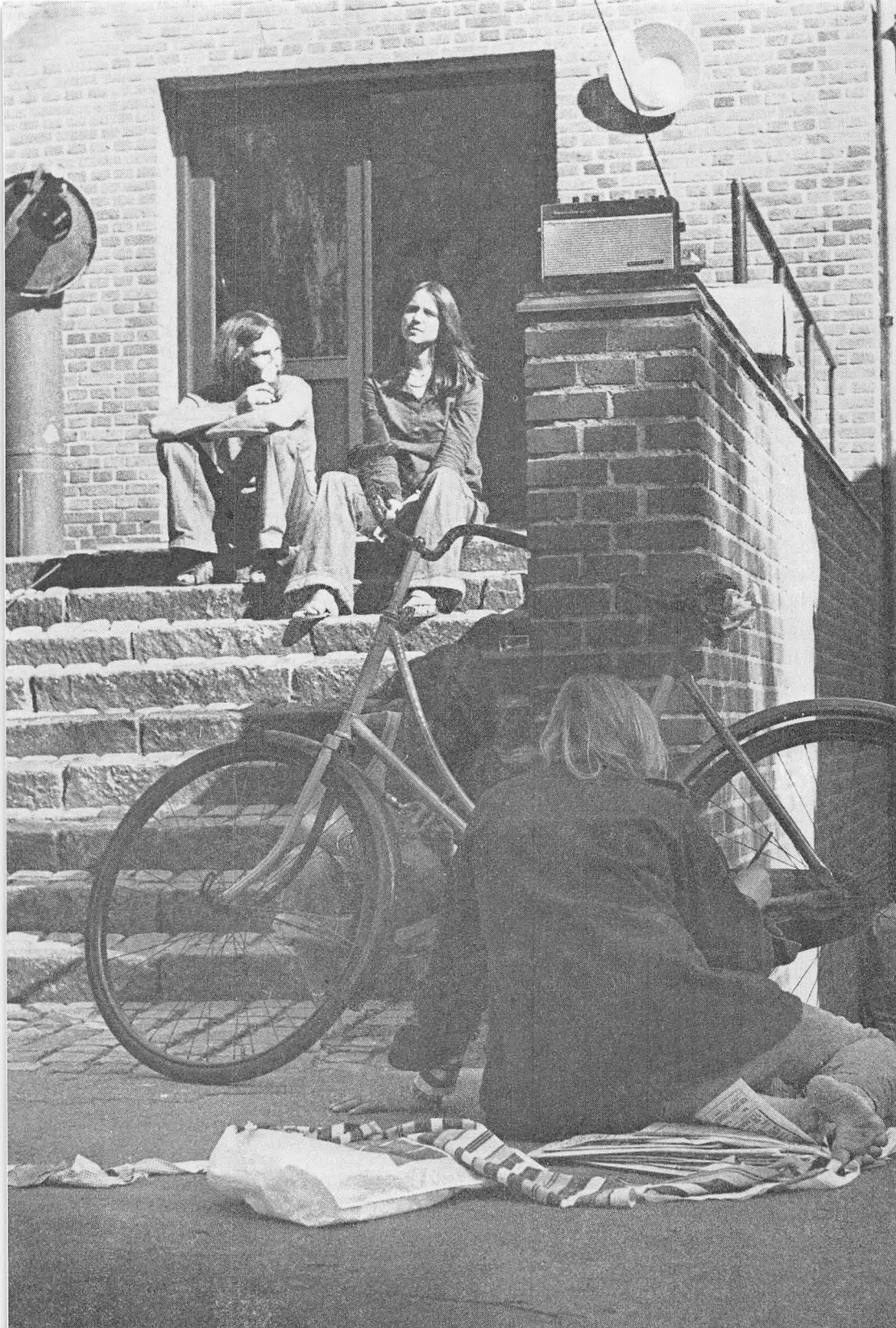
Hvad bliver nu min rolle i dette samspil?

Jeg er pædagog, det vil sige opdrager og underviser. Jeg er altså bevidst med til at forme nogle mennesker efter min opfattelse af, hvordan mennesker bør være, samtidig med at jeg ved, at eleverne selv bringer en masse værdifuldt gods med sig, som blot skal »dyrkes« lidt. Dette kan jeg til-lade mig, og dette bør jeg gøre, for samtidig har jeg jo kolleger, der re-præsenterer andre holdninger, og derved må eleverne selv finde ud af, hvor han selv står eller vil stå.

Jeg tilbyder altså de fag, som er med til at frelse mennesket og verden, og må samtidig kræve af mine kolleger, at de osse missionerer for deres »tro«. Først da synes jeg, at man tager sit job på en pluralistisk skole al-vorligt. Samtidig må jeg osse som menneske i min adfærd være bevidst over for min opdragerfunktion.

For at sige det skarpt. Jeg har en tro på, at mennesker er nysgerrige og skabende. Samtidig ved jeg, at denne kreative evne ikke har været værdsat eller dyrket, men ovenikøbet har været holdt nede gennem længere tid. Jeg må altså prøve at fremlukke denne evne, og samtidig må jeg forsøge at lade eleverne overbevises af min politiske holdning uden gold overtagen, i dialog med mine kolleger og øvrige elever. Først når den enkelte kollega tør være sig sin holdning bevidst og bekendt, mener jeg, at man kan tale om, at en pluralistisk skole har en holdning.

Mogens Vestergård, højskolelærer

Det er svært at leve i et demokratisk samfund hvis man ikke er rigtig demokrat !

Blasfemiparagraffen blir snart ophævet. Det er vel ikke så overraskende, for hvorfor værne om noget, som ingen længere tror på. Jo, der er en lille gruppe – højst 400.000 – men vi må tænke positivt og med udsyn i udviklingen mod et mere demokratisk samfund.

Den gamle abortlov gik samme vej . . .

Det kan være svært for nogle at leve i et samfund, som har stækket (og måske afskaffet) de to principper, som vi finder det absolutte udgangspunkt for alt menneskeliv: med abortloven stækkede vi princippet om menneskelivets ukrænkelighed, og med blasfemiparagraffens ophævelse satte samfundet sit blå stempel på afskaffelsen af ideen om Guds hellighed og ukrænkelighed.

I begyndelsen protesterer vi mod pornografi, abort, Thorsens film, Ekstrabladet, Rapport og andre symptomer på denne udvikling. Så laver vi meterlange underskriftindsamlinger, laver aktioner på Rådhuspladsen osv. Men intet hjælper. Udviklingen kan ikke stoppes. Mod vores vilje giver vi bare reklame til Thorsen-filmen, og pressen får et godt grin ved at fordreje aktionerne.

Senere overvejer vi, om vi skal melde os ud. Nogle af os er begyndt at bygge friskoler. Der er foreløbig en 7 stykker. Andre bygger kirker og sociale centre, som er selvstyrende uden statslig indblanding. Flere lærere står med det ene ben i folkeskolen og det andet på socialkontoret. Det er ikke ligetil at være lærer, hvis man ikke må undervise efter sin overbevisning. Man må ikke blande sin personlige tro ind i undervisningen, vel at mærke hvis man er f. eks. kristen. Hvis man er humanist eller ateist må man godt.

Et tænkt eksempel: en lærer, der er ateist, socialist og troende på mennesket, må gerne arrangere »vækkelsesmøder« i sin undervisning – bare han kalder det gruppedramatik, -dynamik, pædagogiske modeller el. lign. Til gengæld må en kristen lærer ikke fortælle (forkynde) om *sin* tro i religionstimen.

Konsekvensen heraf: der kommer sociale humanister ud fra dramatikundervisningen. Men der kommer ingen kristne ud fra kristendomsundervisningen.

Det betyder, at samfundet i virkeligheden kun tillader det, som konsoliderer det i dets udvikling (i vort tilfælde mod demokrati og humanisme). Det demokratiske samfund accepterer det, som fremmer demokratiske ideer – og undertrykker det, som fremmer ikke-demokratiske ideer.

Er det demokratiske samfund så ikke i virkeligheden et autoritært samfund?

Er den demokratiske højskole, som hylder det princip, at alle meninger skal have lige mulighed for at udtrykke sig, i virkeligheden ikke en autoritær højskole, som kun accepterer de ideer om socialt fællesskab og demokrati, som konsoliderer den?

Det hele kan synes et spørgsmål om at definere ordene. Bag alle definitioner ligger dog det faktum, at heller ikke højskolen har værdifrihed. Den er humanismens forlængede arm – og en knytnæve i hovedet på de anskuelse, som tager deres udgangspunkt i noget andet end mennesket selv.

Det må den have lov til.

Men den skal ikke kaldes upartisk og værdifri.

Jeg tror dette vil blive den grundliggende konflikt i fremtidens samfund og højskole. Mellem dem, der vil gå ind på demokratiets konventioner – og dem, der holder en politisk, religiøs eller filosofisk idé over det demokratiske krav. I værste fald vil det gå som i Sovjet: mindretallet opfattes som en klods om benet på udviklingen og må enten indrette sig eller uskadeliggøres.

Men det tror vi vel ikke på . . .

Benny Alex, højskolelærer

Om at grave grøfter og bygge broer

Det fortælles en gang imellem om os danskere at vi, når vi stilles over for et nyt og interessant fænomen, som det første altid spørger om hvad det koster.

Det ville ikke undre mig om det videre fortælles om os lærere, at vi som det andet altid spørger om hvad dets formål er.

Jamen er der da noget forkert i gerne at ville vurdere tingene på denne måde, kunne man spørge. Er det ikke også en god ting altid at gøre sig klart hvad det er man vil opnå med det man beskæftiger sig med?

Naturligvis er der en del god og jordbunden logik i altid at spørge på prisen, det er sund bondefornuft vi har arvet gennem generationer af agerdyrkere, men jeg vil alligevel mene at vi tager fejl om vi *altid* gør det. Vi løber derved en fare for at denne vurdering kommer til at stå i vejen for egentlig at have med tingen at gøre.

På samme måde går det hvis vi *altid* kræver et formål med hvad vi foretager os. I stedet for at forholde os virkeligt til vore handlinger, forholder vi os til det formål vi har med dem. I stedet for at være nærværende mellem de mennesker vi er iblandt, tænker vi på at opfylde vort formål med samværet. I stedet for bare at have undervisning, skal vi nu have et formål med undervisningen – i stedet for bare at være sammen, skal vi nu have et formål med at være sammen.

Det er altså min opfattelse, at hvis man altid har eller vil have et formål med det man laver, unddrager man sig i virkeligheden for at have med andre mennesker at gøre, man skjuler sig bag sin ideologi.

Efter min mening skal vi derfor heller ikke have noget formål med skolen her, men blot lade skolens opgave være den at være det sted, vi mødes. Der er institutioner nok der er ideologiske og dermed upersonlige, lader vi derimod skolen tegne af os der kommer der i al vor forskellighed – og som elev, lærer, bestyrelsesmedlem, gæst el. lign. – da og først da bliver den personlig.

Tilbage står så spørgsmålet: hvordan vil da arbejdet forme sig, om det hele skal blive frugtbart? For mig at se begynder det med at vi både indenfor undervisningsholdene og udadtil på andre måder i bedste bondestil tager arven op og anerkender jordbundens forskellighed hos hinanden. Og at vi ikke alle kan bære samme slags afgrøder.

Dernæst kan vi i fællesskab oprense grøfterne imellem os for dynd og slam, og hvor det tiltrænges, grave nye, så det friske vand kan rinde. Hist og her skal der måske være en bro, men de bør bygges i stilfærdighed. Og husk der stadig skal nogen til at grave grøfter, hvis ikke det hele skal gro til og blive til én stor Fællesmark, der kan høstes med store maskiner.

Elo Madsen, højskolelærer

Højskole - arbejdsmiljø eller uforpligtende underholdning?

Hvad skal man egentlig gøre ved de mennesker der tager på højskole? Hvad er en højskole og hvilken funktion har den? Disse spørgsmål har i de senere år været centrale i højskoledebatten og er udtryk for, at der er stærkt behov for en formålsdiskussion – for højskolen *som helhed* og for den *enkelte* højskole. Et behov som altid eksisterer, men ikke altid erkendes.

En højskole er en opdragelses- og uddannelsesinstitution og indgår i en mosaik af forskellige institutioner og skoler med samme brede sigte: at uddanne og opdrage. De erfaringer vi henter via opdragelse og uddannelse er basis for løsning af fremtidige problemer for os selv og i samfundet. Opdragelse og uddannelse er derfor nært knyttet sammen med den måde vi vælger at indrette vor tilværelse og vort samfund på, og højskolen får derved en klar politisk funktion. De politiske spørgsmål der kan stilles er: Hvilken opdragelse og uddannelse og især hvorfor netop de valgte?

Til forskel fra andre opdragelsesinstitutioner er det højskolens privilegium at fastlægge sit eget formål. Forenklet sagt må den vælge sit formål blandt følgende muligheder:

1. søge at gøre eleverne bedre egnede til at tilpasse sig det bestående samfund og acceptere dets normer
2. søge at gøre eleverne i stand til at være med til at omforme deres eget miljø og samfund
3. bruge højskolen som politisk redskab i bestræbelserne for at vælte det bestående samfund, evt. voldeligt, og udforme det kommende.

Den første mulighed har som forudsætning, at det eksisterende samfund er udmærket; den anden, at det ikke er godt nok, og endelig er grundlaget for den tredje mulighed en total forkastelse af det bestående samfund. I det følgende vil jeg forsøge at argumentere for formål nr. 2.

Noget af det væsentligste for højskolen er at træde til hvor den offentlige skole i de fleste tilfælde svigter. Dette indså højskolefolk allerede midt i forrige århundrede. Den daværende almueskole var ikke – som navnet ellers kunne forlede en til at tro – almuens skole. Godt nok var det almuens børn der gik i skole, men formålet var at lære børnene, hvor-

dan de skulle opføre sig i det samfund de levede i. Dvs. de skulle lære fortsat at indordne sig under de herskende forhold. Det må også være indlysende, at *nogle* grupper eller samfundsklasser har haft fordel af, at samfundet havde den bestemte indretning det havde, og at de samme grupper derfor ville være meget interesserede i at bevare status quo og dermed deres egne begunstigelser.

Almueskolen var altså ikke almuen skole, men et redskab for de herskende grupper i samfundet. Et redskab, der skulle sikre, at almuen også fremover skulle kende sin plads – i bunden. Grundtvig, Kold og flere andre indså dette og fandt frem til et instrument, der kunne bruges til at frigøre de kræfter, der lå i almuen. Dette instrument var højskolen, som skulle give almuen selvtillid og bevidsthed om sit eget værd. Højskolen skulle give den opvoksende almue nogle redskaber, der kunne bruges i samfundssædrende øjemed og til at rejse denne klasse.

Den oprindelige idé i højskolen har altså været at betragte den etablerede orden kritisk og forsøge at ændre den. Fra første færd har højskolefolk bevidst undsagt etablerede normer (bl. a. nægtede Kold at lade foretage de traditionelle overhøringer ved provstebesøgene. Stor skandale – især i præstekredse!).

Parallellen til i dag er ret åbenbar. Som almueskolen i 1800-tallet ikke var en skole på almuen forudsætninger, er folkeskolen i dag ikke folket skole. Folkeskolens åbenbare funktion er at tilpasse eleverne til den etablerede sociale orden, således at vi accepterer denne. Samtidig hermed at opdrage børn til liberalistiske albue-mennesker. Eksamenssystemet og dets afsmittende virkning på undervisningen er et præcist udtryk for den opdragelse til menneskers indbyrdes konkurrenceræs, der finder sted. Så længe denne konkurrencementalitet fastholdes, opretholdes den etablerede sociale struktur – og igen kan vi konstatere: Nogle må have fordele af, at samfundet er indrettet som det er; og de samme nogle må derfor være stærkt interesserede i at opretholde de eksisterende forhold.

Også i dag må højskolen derfor træde til, hvor folkeskolen svigter. Højskolen må forholde sig kritisk til den etablerede orden, sætte spørgsmålstegn og give sine elever nogle redskaber, der kan bruges til samfundssædrende formål. Nu som dengang.

Store tænkere er karakteriseret ved at de påpeger almengyldige problemer. For deres eftertid kan deres tanker bruges som inspiration til handling i parallelle situationer. Bag Grundtvigs højskoletanker lå bl. a. nogle syner om kampen mellem det gode og det onde. Denne kamp var for ham abstrakt og fortonede sig i noget religiøst. Fortolkes den tanke konkret, springer vi uvægerligt over i Karl Marx' filosofi: det onde er lig borger-

skabet med dets ejendomsret til produktionsmidlerne som *hindring* for udligning af sociale skævheder og opnåelse af det kommunistiske samfund baseret på lighed; det gode er lig de kræfter (arbejderklassen), som kæmper for at virkeliggøre dette samfund med dets ligelige fordeling af goderne.

Højskolepionerernes ideer om højskolens formål indbefattede et politisk magtskifte i det danske samfund. Omsat til i dag – og måske tilsat lidt Karl Marx – bliver det højskolens opgave at medvirke til et politisk og økonomisk magtskifte. Dette kan højskolen gøre ved at give sine brugere nogle redskaber til anvendelse i en samfundskritisk virksomhed. Vel at mærke kritik, der har samfundsendringer til formål.

Den »gamle« højskole måtte nødvendigvis blive individualistisk og liberal i sin pædagogik, fordi kampen da stod mod rang, stand og privilegier. Man måtte vise, at den der havde evnerne og viljen kunne komme igennem. I dag står vi med et globalt økonomisk udviklingsproblem og et globalt forureningsproblem, som kan føres tilbage til den menneskeopfattelse, der kom til udtryk i en liberalistisk og individualistisk præget pædagogik: nemlig at mennesker opdrages til fremfor alt at klare sig selv – uden at tænke nærmere over konsekvenserne heraf for andre. Forurenings- og det økonomiske udviklingsproblem er blot præcise udtryk for, at mennesker handler uden at tænke nøjere over virkningerne af disse handlinger for andre, for helheden.

En ubetinget liberalistisk pædagogik må derfor forkastes og erstattes af en solidaritetspædagogik. Det vil sige en pædagogik der sigter imod samarbejde og mod opdragelse til den holdning at mennesker kommer hinanden ved; som erstatter albue-konkurrencen rettet mod andre med det at man konkurrerer med sig selv for derved at kunne bidrage mere til fællesskabet. En pædagogik, som erkender at den fulde personlige frihed kun kan opnås på andres bekostning og derfor må forkastes som mål.

Ned på jorden: Hvad betyder dette for hverdagen på den enkelte højskole? Hvilken pædagogik skal vi drive? Lad mig først slå fast, at pædagogik ikke er det samme som teknik og metoder for indlæring. Det er mere et spørgsmål om at skabe samklang mellem det man gør i praksis i undervisningen og det mål denne undervisning sigter imod.

Foreløbig er vi standset op ved en solidaritetspædagogik. Spørgsmålet er, hvem vi skal være solidariske med og hvem eller hvad vi skal være kritiske overfor. Som nævnt er højskolens idé at sætte spørgsmålstejn ved og udfolde kritik over for de eksisterende samfundsforhold og de grupper i samfundet, der drager fordel af dem. Derfor må vi tage vores udgangspunkt i samfundets skævheder (eller for at sige det med Grundtvig: det onde), idet vi via disse kommer ned til de konflikter der behersker sam-

fundet og det enkelte menneske, og som derfor forhindrer gennemførelse af en solidaritetsmentalitet.

At tilvejebringe en solidaritetsholdning kan gøres ved udadtil at beskæftige sig med problemer som forurening, magtkoncentrationer, medie-manipulation, kønsroller, arbejdsforhold, nedkuling af minoriteter af enhver art osv. Medlemmer af de involverede befolkningsgrupper kan op-søges, deres situation analyseres og diskuteres med dem. Skal arbejdet udadtil foregå på den måde, er det nødvendigt at bibringe højskolernes brugere (elever) et par instrumenter, som de sjældent har fået i folkeskolen: evnen til dels at gennemskue og dels at argumentere. Der er derved en snæver sammenhæng mellem en højskoles udadvendte og indadvendte liv. De to nævnte redskaber må slibes i skolens dagligdag, og en forudsætning herfor er en udstrakt fælles beslutningsret med hensyn til skolens hverdag. Denne må derfor være sammensat af en række situationer, hvor det er et nødvendigt krav til brugerne (elever og lærere), at de i praksis er solidariske. Dette kan der skabes mulighed for ved at man betragter højskolen som en enhed og inddrager alle praktiske funktioner (madlavning, rengøring, vedligeholdelse o.l.) i et fælles ansvarsområde på linie med undervisningen og dens indhold. Det væsentlige bliver da at løse problemer i fællesskab, uanset om de er praktisk eller teoretisk betoned. Samtidig kan det første trin af en solidaritetsproces med betrængte samfundsgrupper – nemlig forståelse for deres situation – nås, idet højskolens brugere vil føle og forstå den betrængthed der ligger i, at man som gruppe skal sørge for sine egne livsfornødenheder.

Og endelig noget meget vigtigt i opdyrkningen af en solidaritets-mentalitet hos højskolebrugere: at man vælger at beskæftige sig med de nære forhold. Dette indebærer to ting: 1. at vi får nogle konkrete indtryk og nogle bestemte mennesker at solidarisere os med og derved kommer til at fungere som et aktivt led i et lokalt miljø og 2. at vi sørger for at løse egne konflikter og problemer, sætter os ud over snærende normer og lærer at give udtryk for vor egen skabertrang og -glæde. I dette ligger gemt ønsket om at skabe bevidsthed om, hvad der foregår omkring os og i os med det formål, at vi ikke blot passivt modtager alt, hvad omgivelserne ønsker at hælde i os.

Skal en højskole fungere som en samfundskritisk instans er det endvidere nødvendigt, at den har en klar linie. For at den samtidig kan opdrage til solidaritet må dens udbud være så stort, at de enkelte tilbud vælges af brugerne. Der må ikke være tale om, at et højskoleforløbs indhold »sælges« til eleverne ved almindelig manipulation. Man kan sikre dette ved på forhånd at opstille en række ideer til indhold; ideer hvis eneste

fælles præg er, at de er centreret om en samfundskritisk og bevidstgørende linie. Denne linie må, for at den kan gennemføres konsekvent, fastlægges af de ansatte pædagoger.

En sådan politik har to fordele. Dels vil kommende elever på forhånd have en viden om hvilket indhold deres ophold vil få, og dels vil det være udtryk for, at pædagogerne indtager en ærlig holdning til spørgsmålet om elevernes medbestemmelse. I hvert fald mere ærlig end den sædvanlige, som foregiver eleverne en indflydelse de reelt ikke har.

For at opsummere: Linien eller rammen fastlægges af de ansatte pædagoger for at sikre, at højskolen forbliver en kritisk indstillet institution. Det konkrete indhold fastlægges af pædagoger og elever i fællesskab. Man arbejder med projekter i stedet for med fag og beskæftiger sig fortrinsvis med det nære miljøes problemer.

Hermed er vi inde på forholdet mellem lærer og elev. Ved at eksperimentere med nye arbejdsformer skulle det være muligt at få skabt betingelser for at sløjfe lærerrollen, som de fleste kender den i dag. Fremfor at være en lærer, der kommunikerer »sandheden« oppefra og ned, må pædagogen fungere som en slags rådgiver for og gerne på lige fod med elever og elevgrupper. Den *pædagogiske* opgave – og udfordring – består netop i at få en *arbejdssituation* bragt ind mellem dette ideal og de forudsætninger, som lærere og elever hver især møder med. Hermed er også taget stilling til overskriftens spørgsmål!

Peer Jacobsen, timelærer

Højskoler fremover

Skal højskolen være en afspejling af vort samfund eller et sted hvor vi får nye impulser? Jeg mener det skal være et minisamfund hvor vi kan afprøve vores ideer og se om de fungerer, bygge os selv op så vi har kræfter til, når vi kommer hjem, at prøve at oversætte lærte ting og erfaringer til vort daglige miljø.

På baggrund af det første spørgsmål, mener jeg det er forkert at beholde aldersbegrænsning på højskoler. Hvis vi sløjfede ungdomshøjskoler (16–19 år), alm. højskoler (17^{1/2}– og derover), og ældrehøjskoler (mest over 40), og sagde at alle kan komme på hvilken som helst højskole, kunne det måske være medvirkende til, at vi i samfundet ikke isolerer os i forskellige aldersgrupper og ikke føler os helt fremmede overfor andre generationer end vores egen. – Vi havde prøvet at arbejde – diskutere – hygge os – og leve sammen.

F. eks. vores ungdomshøjskole kunne undgå dette lærer/elev rollespil, som faktisk stadig findes, hvis vi fik flere generationer med få eller mange erfaringer ind. Det er begrænset hvor meget erfaring vi på Egå har, derfor får lærerne uvilkårligt en anden position end vi; en lidt bedrevidende.

For at underbygge mine ideer om højskoler kan jeg fortælle at en gruppe her fra Egå U.H., ca. 15, var ude at besøge Kolt ældrehøjskole. Vi fulgte sammen med de ældre en dags undervisning, vi startede med et fælles oplæg om formiddagen, og diskuterede i grupper (som var blandet af unge og ældre) om eftermiddagen, sluttede af i plenum. Det var en vældig udbytterig dag; vi fik alle øjnene op for hvordan en ældre og en yngre generation betragter unge i dag, som vi diskuterede. En uge efter kom Kolterne herud med lige så vellykket resultat.

Skal en højskole kunne rumme mange forskellige aldre og samtidig fungere, må man stræbe efter kortere ophold, hvor man som på Kolding højskole behandler ét emne. På den måde vil flere etablerede mennesker få mulighed for et højskoleophold – 5 måneder er meget lang tid hvis man har familie hjemme. Der vil ophold fra 1 uge til 1 måned give større muligheder for flere mennesker.

Dorthe Svensson, kursist 1973

tør og vil sige nej til invitationer fra Sydafrika, fordi de føler det forkert over for den sorte befolkning at deltage. Det skete i 1971 og også i sommeren 73 til stor forundring for ledelsen i de pågældende idrætsforbund – en ledelse, der, efter min mening, burde sige nej til disse invitationer, i stedet for at overlade det til den enkelte idrætsudøver at tage stilling til problemet.

Ser man på østlandene, er det helt klart, at det at dyrke sport er en del af landenes politiske aktiviteter. I en udtalelse fra den fjerde forbundsdag i DDR hedder det: »Vi sætter os som hovedmål: at gøre mandlige og kvindelige idrætsfolk i DDR i stand til at skabe gode præstationer ved arbejdet, ved studierne, i skolen og i idrætten, alt dette for at de skal styrke og aktivt medvirke til den fortsatte opbygning af DDR. At medvirke til uddannelse og opdragelse af socialistiske personligheder, som stræber efter stadig bedre resultater, som føler kærlighed til og trofasthed mod deres socialistiske fædreland, og som udvikler sig til bevidste medborgere og med socialistisk ansvarsfølelse yder deres bidrag til en alsidig styrkelse af DDR.«⁴. Styrkelsen sker ved, at enhver sejr på sportspladserne opfattes som medvirkende til at bevise det socialistiske systems værdier. Fra andre landes side sker der en umiddelbar anerkendelse af de mange gode sportspræstationer, og da sejre fra de aktive idrætsudøvers side altid er noget, man blandt andet takker staten for, bliver enhver anerkendelse opfattet som en anerkendelse af det socialistiske system.

I Danmark er det måske vanskeligere at se en sammenhæng mellem idræt og politik. Men måske findes det alligevel, selv om idrætten ikke bevidst bliver brugt i politisk øjemed, for er den såkaldte upolitiske idræt ikke politisk i sit væsen, sådan som det gives udtryk for i en artikel om Den Politiske Idretten i tidsskriftet Kontrast nr. 4 1972, hvor det siges, at den upolitiske, passive idrætsungdom er med til at tjene det bestående samfunds interesser, også selv om idrætsungdommen påstår, at den er neutral?

At sportsbegivenheder af nogen i høj grad kan opfattes politisk, kan ses af følgende uddrag af »Sekundanten«, en bog af Per Olov Enquist, hvori han skriver følgende om gymnastikken:

Gymnastikken? Jahn blev arresteret i 1819 og anklaget for samfundsomstyrtende virksomhed. Gymnastikken vokser frem forenet med borgerrettighedens frigørelse. Gymnastikken blev præget af det kapitalistiske samfunds politiske målsætning, et instrument i bourgeoisiets kamp for at nedbryde og ødelægge den forudgående herskende klasse. Militær disciplin, præcision, inddeling i mindre enheder, den enkelte der underordner sig

Højskole - arbejdsmiljø eller uforpligtende underholdning?

Hvad skal man egentlig gøre ved de mennesker der tager på højskole? Hvad er en højskole og hvilken funktion har den? Disse spørgsmål har i de senere år været centrale i højskoledebatten og er udtryk for, at der er stærkt behov for en formålsdiskussion – for højskolen *som helhed* og for den *enkelte* højskole. Et behov som altid eksisterer, men ikke altid erkendes.

En højskole er en opdragelses- og uddannelsesinstitution og indgår i en mosaik af forskellige institutioner og skoler med samme brede sigte: at uddanne og opdrage. De erfaringer vi henter via opdragelse og uddannelse er basis for løsning af fremtidige problemer for os selv og i samfundet. Opdragelse og uddannelse er derfor nært knyttet sammen med den måde vi vælger at indrette vor tilværelse og vort samfund på, og højskolen får derved en klar politisk funktion. De politiske spørgsmål der kan stilles er: Hvilken opdragelse og uddannelse og især hvorfor netop de valgte?

Til forskel fra andre opdragelsesinstitutioner er det højskolens privilegium at fastlægge sit eget formål. Forenklet sagt må den vælge sit formål blandt følgende muligheder:

1. søge at gøre eleverne bedre egnede til at tilpasse sig det bestående samfund og acceptere dets normer
2. søge at gøre eleverne i stand til at være med til at omforme deres eget miljø og samfund
3. bruge højskolen som politisk redskab i bestræbelserne for at vælte det bestående samfund, evt. voldeligt, og udforme det kommende.

Den første mulighed har som forudsætning, at det eksisterende samfund er udmærket; den anden, at det ikke er godt nok, og endelig er grundlaget for den tredje mulighed en total forkastelse af det bestående samfund. I det følgende vil jeg forsøge at argumentere for formål nr. 2.

Noget af det væsentligste for højskolen er at træde til hvor den offentlige skole i de fleste tilfælde svigter. Dette indså højskolefolk allerede midt i forrige århundrede. Den daværende almueskole var ikke – som navnet ellers kunne forlede en til at tro – almuens skole. Godt nok var det almuens børn der gik i skole, men formålet var at lære børnene, hvor-

dan de skulle opføre sig i det samfund de levede i. Dvs. de skulle lære fortsat at indordne sig under de herskende forhold. Det må også være indlysende, at *nogle* grupper eller samfundsklasser har haft fordel af, at samfundet havde den bestemte indretning det havde, og at de samme grupper derfor ville være meget interesserede i at bevare status quo og dermed deres egne begunstigelser.

Almueskolen var altså ikke almuenes skole, men et redskab for de herskende grupper i samfundet. Et redskab, der skulle sikre, at almuen også fremover skulle kende sin plads – i bunden. Grundtvig, Kold og flere andre indså dette og fandt frem til et instrument, der kunne bruges til at frigøre de kræfter, der lå i almuen. Dette instrument var højskolen, som skulle give almuen selvtillid og bevidsthed om sit eget værd. Højskolen skulle give den opvoksende almue nogle redskaber, der kunne bruges i samfundsendrende øjemed og til at rejse denne klasse.

Den oprindelige idé i højskolen har altså været at betragte den etablerede orden kritisk og forsøge at ændre den. Fra første færd har højskolefolk bevidst undsagt etablerede normer (bl. a. nægtede Kold at lade foretage de traditionelle overhøringer ved provstebesøgene. Stor skandale – især i præstekredse!).

Parallellen til i dag er ret åbenbar. Som almueskolen i 1800-tallet ikke var en skole på almuenes forudsætninger, er folkeskolen i dag ikke folkets skole. Folkeskolens åbenbare funktion er at tilpasse eleverne til den etablerede sociale orden, således at vi accepterer denne. Samtidig hermed at opdrage børn til liberalistiske albue-mennesker. Eksamenssystemet og dets afsmittende virkning på undervisningen er et præcist udtryk for den opdragelse til menneskers indbyrdes konkurrenceræs, der finder sted. Så længe denne konkurrencementalitet fastholdes, opretholdes den etablerede sociale struktur – og igen kan vi konstatere: Nogle må have fordele af, at samfundet er indrettet som det er; og de samme nogle må derfor være stærkt interesserede i at opretholde de eksisterende forhold.

Også i dag må højskolen derfor træde til, hvor folkeskolen svigter. Højskolen må forholde sig kritisk til den etablerede orden, sætte spørgsmålstegn og give sine elever nogle redskaber, der kan bruges til samfundsendrende formål. Nu som dengang.

Store tænkere er karakteriseret ved at de påpeger almengyldige problemer. For deres eftertid kan deres tanker bruges som inspiration til handling i parallelle situationer. Bag Grundtvigs højskoletanker lå bl. a. nogle syner om kampen mellem det gode og det onde. Denne kamp var for ham abstrakt og fortonede sig i noget religiøst. Fortolkes den tanke konkret, springer vi uvægerligt over i Karl Marx' filosofi: det onde er lig borger-

skabet med dets ejendomsret til produktionsmidlerne som *hindring* for ud-
ligning af sociale skævheder og opnåelse af det kommunistiske samfund
baseret på lighed; det gode er lig de kræfter (arbejderklassen), som kæmper
for at virkeliggøre dette samfund med dets ligelige fordeling af goderne.

Højskolepionerernes ideer om højskolens formål indbefattede et politisk
magtskifte i det danske samfund. Omsat til i dag – og måske tilsat lidt
Karl Marx – bliver det højskolens opgave at medvirke til et politisk og
økonomisk magtskifte. Dette kan højskolen gøre ved at give sine brugere
nogle redskaber til anvendelse i en samfundskritisk virksomhed. Vel at
mærke kritik, der har samfundsendringer til formål.

Den »gamle« højskole måtte nødvendigvis blive individualistisk og libe-
ral i sin pædagogik, fordi kampen da stod mod rang, stand og privilegier.
Man måtte vise, at den der havde evnerne og viljen kunne komme igen-
nem. I dag står vi med et globalt økonomisk udviklingsproblem og et
globalt forureningsproblem, som kan føres tilbage til den menneskeopfat-
telse, der kom til udtryk i en liberalistisk og individualistisk præget pæ-
dagogik: nemlig at mennesker opdrages til fremfor alt at klare sig selv –
uden at tænke nærmere over konsekvenserne heraf for andre. Forurenings-
og det økonomiske udviklingsproblem er blot præcise udtryk for, at men-
nesker handler uden at tænke nøjere over virkningerne af disse handlinger
for andre, for helheden.

En ubetinget liberalistisk pædagogik må derfor forkastes og erstattes af
en solidaritetspædagogik. Det vil sige en pædagogik der sigter imod sam-
arbejde og mod opdragelse til den holdning at mennesker kommer hin-
anden ved; som erstatter albue-konkurrencen rettet mod andre med det at
man konkurrerer med sig selv for derved at kunne bidrage mere til fæl-
lesskabet. En pædagogik, som erkender at den fulde personlige frihed kun
kan opnås på andres bekostning og derfor må forkastes som mål.

Ned på jorden: Hvad betyder dette for hverdagen på den enkelte høj-
skole? Hvilken pædagogik skal vi drive? Lad mig først slå fast, at pæda-
gogik ikke er det samme som teknik og metoder for indlæring. Det er
mere et spørgsmål om at skabe samklang mellem det man gør i praksis i
undervisningen og det mål denne undervisning sigter imod.

Foreløbig er vi standset op ved en solidaritetspædagogik. Spørgsmålet
er, hvem vi skal være solidariske med og hvem eller hvad vi skal være
kritiske overfor. Som nævnt er højskolens idé at sætte spørgsmålstejn ved
og udfolde kritik over for de eksisterende samfundsforhold og de grupper
i samfundet, der drager fordel af dem. Derfor må vi tage vores udgangs-
punkt i samfundets skævheder (eller for at sige det med Grundtvig: det
onde), idet vi via disse kommer ned til de konflikter der behersker sam-

fundet og det enkelte menneske, og som derfor forhindrer gennemførelse af en solidaritetsmentalitet.

At tilvejebringe en solidaritetsholdning kan gøres ved udadtil at beskæftige sig med problemer som forurening, magtkoncentrationer, medie-manipulation, kønsroller, arbejdsforhold, nedkuling af minoriteter af enhver art osv. Medlemmer af de involverede befolkningsgrupper kan op-søges, deres situation analyseres og diskuteres med dem. Skal arbejdet udadtil foregå på den måde, er det nødvendigt at bibringe højskolernes brugere (elever) et par instrumenter, som de sjældent har fået i folkeskolen: evnen til dels at gennemskue og dels at argumentere. Der er derved en snæver sammenhæng mellem en højskoles udadvendte og indadvendte liv. De to nævnte redskaber må slibes i skolens dagligdag, og en forudsætning herfor er en udstrakt fælles beslutningsret med hensyn til skolens hverdag. Denne må derfor være sammensat af en række situationer, hvor det er et nødvendigt krav til brugerne (elever og lærere), at de i praksis er solidariske. Dette kan der skabes mulighed for ved at man betragter højskolen som en enhed og inddrager alle praktiske funktioner (madlavning, rengøring, vedligeholdelse o.l.) i et fælles ansvarsområde på linie med undervisningen og dens indhold. Det væsentlige bliver da at løse problemer i fællesskab, uanset om de er praktisk eller teoretisk betoned. Samtidig kan det første trin af en solidaritetsproces med betrængte samfundsgrupper – nemlig forståelse for deres situation – nås, idet højskolens brugere vil føle og forstå den betrængthed der ligger i, at man som gruppe skal sørge for sine egne livsforhold.

Og endelig noget meget vigtigt i opdyrkningen af en solidaritets-mentalitet hos højskolebrugere: at man vælger at beskæftige sig med de nære forhold. Dette indebærer to ting: 1. at vi får nogle konkrete indtryk og nogle bestemte mennesker at solidariseres os med og derved kommer til at fungere som et aktivt led i et lokalt miljø og 2. at vi sørger for at løse egne konflikter og problemer, sætter os ud over snærende normer og lærer at give udtryk for vor egen skabertrang og -glæde. I dette ligger gemt ønsket om at skabe bevidsthed om, hvad der foregår omkring os og i os med det formål, at vi ikke blot passivt modtager alt, hvad omgivelserne ønsker at hælde i os.

Skal en højskole fungere som en samfundskritisk instans er det endvidere nødvendigt, at den har en klar linie. For at den samtidig kan opdrage til solidaritet må dens udbud være så stort, at de enkelte tilbud *vælges* af brugerne. Der må ikke være tale om, at et højskoleforløbs indhold »sælges« til eleverne ved almindelig manipulation. Man kan sikre dette ved på forhånd at opstille en række ideer til indhold; ideer hvis eneste

fælles præg er, at de er centreret om en samfundskritisk og bevidstgørende linie. Denne linie må, for at den kan gennemføres konsekvent, fastlægges af de ansatte pædagoger.

En sådan politik har to fordele. Dels vil kommende elever på forhånd have en viden om hvilket indhold deres ophold vil få, og dels vil det være udtryk for, at pædagogerne indtager en ærlig holdning til spørgsmålet om elevernes medbestemmelse. I hvert fald mere ærlig end den sædvanlige, som foregiver eleverne en indflydelse de reelt ikke har.

For at opsummere: Linien eller rammen fastlægges af de ansatte pædagoger for at sikre, at højskolen forbliver en kritisk indstillet institution. Det konkrete indhold fastlægges af pædagoger og elever i fællesskab. Man arbejder med projekter i stedet for med fag og beskæftiger sig fortrinsvis med det nære miljøes problemer.

Hermed er vi inde på forholdet mellem lærer og elev. Ved at eksperimentere med nye arbejdsformer skulle det være muligt at få skabt betingelser for at sløjfe lærerrollen, som de fleste kender den i dag. Fremfor at være en lærer, der kommunikerer »sandheden« oppefra og ned, må pædagogen fungere som en slags rådgiver for og gerne på lige fod med elever og elevgrupper. Den *pædagogiske* opgave – og udfordring – består netop i at få en *arbejdssituation* bragt ind mellem dette ideal og de forudsætninger, som lærere og elever hver især møder med. Hermed er også taget stilling til overskriftens spørgsmål!

Peer Jacobsen, timelærer

Højskoler fremover

Skal højskolen være en afspejling af vort samfund eller et sted hvor vi får nye impulser? Jeg mener det skal være et minisamfund hvor vi kan afprøve vores ideer og se om de fungerer, bygge os selv op så vi har kræfter til, når vi kommer hjem, at prøve at oversætte lærte ting og erfaringer til vort daglige miljø.

På baggrund af det første spørgsmål, mener jeg det er forkert at beholde aldersbegrænsning på højskoler. Hvis vi sløjfede ungdomshøjskoler (16–19 år), alm. højskoler (17½– og derover), og ældrehøjskoler (mest over 40), og sagde at alle kan komme på hvilken som helst højskole, kunne det måske være medvirkende til, at vi i samfundet ikke isolerer os i forskellige aldersgrupper og ikke føler os helt fremmede overfor andre generationer end vores egen. – Vi havde prøvet at arbejde – diskutere – hygge os – og leve sammen.

F. eks. vores ungdomshøjskole kunne undgå dette lærer/elev rollespil, som faktisk stadig findes, hvis vi fik flere generationer med få eller mange erfaringer ind. Det er begrænset hvor meget erfaring vi på Egå har, derfor får lærerne uvilkårligt en anden position end vi; en lidt bedrevidende.

For at underbygge mine ideer om højskoler kan jeg fortælle at en gruppe her fra Egå U.H., ca. 15, var ude at besøge Kolt ældrehøjskole. Vi fulgte sammen med de ældre en dags undervisning, vi startede med et fælles oplæg om formiddagen, og diskuterede i grupper (som var blandet af unge og ældre) om eftermiddagen, sluttede af i plenum. Det var en vældig udbytterig dag; vi fik alle øjnene op for hvordan en ældre og en yngre generation betragter unge i dag, som vi diskuterede. En uge efter kom Kolterne herud med lige så vellykket resultat.

Skal en højskole kunne rumme mange forskellige aldre og samtidig fungere, må man stræbe efter kortere ophold, hvor man som på Kolding højskole behandler ét emne. På den måde vil flere etablerede mennesker få mulighed for et højskoleophold – 5 måneder er meget lang tid hvis man har familie hjemme. Der vil ophold fra 1 uge til 1 måned give større muligheder for flere mennesker.

Dorthe Svensson, kursist 1973

Har man tid til fritid?

Selvfølgelig har vi tid til at have fritid, eller det vil sige nogen af os her på Egå ungdomshøjskole har.

De fleste af os tilmelder os i en hel masse udvalg og interessegrupper såsom baseball, volleyball, folkedans, guitarspil, maskinskrivning og yoga. Disse forskellige aktiviteter foregår selvfølgelig i den tid på dagen, hvor vi ikke har undervisning. På et fællesmøde blev vi enige om, at der, for at disse aktiviteter kan gennemføres, må være mødepligt, det blev vi simpelt hen nødt til, fordi man f. eks. til baseball stod tre mand, når man mindst skal bruge ti, dette skete, selv om der havde meldt sig tolv.

Lærere og elever blev trætte af at man gang på gang skulle aflyse på grund af »folkemangel«. Faktisk er det et godt tegn, at man ikke har tid til fritid, det viser, at der hele tiden foregår noget, man har lyst til at deltage i. Det er virkelig rart, at man altid har noget at lave, familien fatter ikke, at man ikke har tid til at skrive hjem.

Den eneste dag, hvor der er meget fritid, er søndag, den er også dejlig, en rigtig hviledag.

Til slut vil jeg opfordre de næste hold på Egå til at skrive noget om deres fritid, hvis de har nogen.

Terkel Højholt, kursist 1973

Sport og samfund

I de sidste års debat om sport er det endelig blevet gjort klart, at sport ikke kan betragtes som en isoleret aktivitet i samfundet. I dag ville det nok være utænkeligt, at et naboland til et besat land ville kæmpe på sportspladserne med det besættende land, sådan som det skete i 1941, da Sverige, Finland og Tyskland deltog i en atletiklandskamp i Helsingfors, og i 1942, hvor Sverige spillede fodboldkamp om europamesterskaberne i Berlin. Det skete, uden at idrætsudøverne og den almene befolkning havde noget at indvende¹.

En af dem, der har kæmpet hårdest for at holde politik uden for idrætten, er den nu afgåede formand for den Internationale Olympiske Komite, Avery Brundage. Siden genoptagelsen af De olympiske Lege i Athen i 1896 har holdningen hos ledelsen været, at politik ikke var en del af idrætten. Dette kan synes at være en modsigelse, da initiativtageren til De olympiske Lege, Pierre de Coubertin, ville bruge legene til at give den franske ungdom mulighed for at sammenligne sig selv med idrætsudøvere fra andre lande. Især ønskede Coubertin, at den franske ungdom skulle kikke efter englænderne, der for ham var et godt forbillede på grund af det store imperium, de havde grundlagt. »Skulle mon ikke franskmændene kunne blive dygtige imperialister også, hvis de fik lejlighed til at tage fat på at dyrke idræt?« Desuden kunne den voksende idrætsaktivitet bruges til at pacificere de efterhånden mange utilfredse arbejders krav om forbedringer i samfundet. Idrætten skulle bruges som en religion for at neutralisere massernes politiske energi².

Med det in mente er det glædeligt, at det efterhånden er gået op for sportsudøverne, at det at deltage i sport ikke kun nødvendigvis behøver at betyde, at man kun tænker på at sejre og på at være med og helt glemme, hvad man er med til. For betyder det at deltage i en idrætsbegivenhed i f. eks. Sydafrika ikke en accept af det hvide mindretals styreform, også selv om det siges fra de hvides side, at der ikke bliver diskrimineret på sportspladserne? I 1966 udtalte ministeren for sport i Sydafrika, Frank Warring, dog: »Om det, altså raceblanding inden for sporten, er prisen, vi må betale for at opretholde vore traditionelle sportsforbindelser, da siger jeg, at prisen er for høj.«³. En del år er gået siden da, men racediskrimination finder stadig sted. Heldigvis er der aktive idrætsudøvere, der

tør og vil sige nej til invitationer fra Sydafrika, fordi de føler det forkert over for den sorte befolkning at deltage. Det skete i 1971 og også i sommeren 73 til stor forundring for ledelsen i de pågældende idrætsforbund – en ledelse, der, efter min mening, burde sige nej til disse invitationer, i stedet for at overlade det til den enkelte idrætsudøver at tage stilling til problemet.

Ser man på østlandene, er det helt klart, at det at dyrke sport er en del af landenes politiske aktiviteter. I en udtalelse fra den fjerde forbundsdag i DDR hedder det: »Vi sætter os som hovedmål: at gøre mandlige og kvindelige idrætsfolk i DDR i stand til at skabe gode præstationer ved arbejdet, ved studierne, i skolen og i idrætten, alt dette for at de skal styrke og aktivt medvirke til den fortsatte opbygning af DDR. At medvirke til uddannelse og opdragelse af socialistiske personligheder, som stræber efter stadig bedre resultater, som føler kærlighed til og trofasthed mod deres socialistiske fædreland, og som udvikler sig til bevidste medborgere og med socialistisk ansvarsfølelse yder deres bidrag til en alsidig styrkelse af DDR.«⁴. Styrkelsen sker ved, at enhver sejr på sportspladserne opfattes som medvirkende til at bevise det socialistiske systems værdier. Fra andre landes side sker der en umiddelbar anerkendelse af de mange gode sportspræstationer, og da sejre fra de aktive idrætsudøvers side altid er noget, man blandt andet takker staten for, bliver enhver anerkendelse opfattet som en anerkendelse af det socialistiske system.

I Danmark er det måske vanskeligere at se en sammenhæng mellem idræt og politik. Men måske findes det alligevel, selv om idrætten ikke bevidst bliver brugt i politisk øjemed, for er den såkaldte upolitiske idræt ikke politisk i sit væsen, sådan som det gives udtryk for i en artikel om Den Politiske Idrætten i tidsskriftet Kontrast nr. 4 1972, hvor det siges, at den upolitiske, passive idrætsungdom er med til at tjene det bestående samfunds interesser, også selv om idrætsungdommen påstår, at den er neutral?

At sportsbegivenheder af nogen i høj grad kan opfattes politisk, kan ses af følgende uddrag af »Sekundanten«, en bog af Per Olov Enquist, hvori han skriver følgende om gymnastikken:

Gymnastikken? Jahn blev arresteret i 1819 og anklaget for samfundsomstyrtende virksomhed. Gymnastikken vokser frem forenet med borgerrettighedens frigørelse. Gymnastikken blev præget af det kapitalistiske samfunds politiske målsætning, et instrument i bourgeoisieiets kamp for at nedbryde og ødelægge den forudgående herskende klasse. Militær disciplin, præcision, inddeling i mindre enheder, den enkelte der underordner sig

lederens vilje. Militærisk kommando: et påskud til, uden for hæren, og under uskyldige former, at oprette korps af veldisciplinerede og velorganiserede kampenheder. Gymnastikken nærmede sig mere og mere den rent militære øvelse. Det eneste man manglede var geværet. Det blev nu snart erstattet af en jernstav, der tjente som dække. Gymnastikken som lydighedsprøve. Gymnastikken skulle så nøjagtig det var muligt imitere det kapitalistiske samfunds livsformer, og bekræfte dem. En leder, og en masse som underordner sig. Gymnastik som politisk undervisning af masse: undervisning i lydighed, i forholdet mellem ledte og ledere.

Den enkelte gymnasts opgave var ikke den at udvikle sig. Det var hans opgave at sideordne sig, at adlyde så præcist som muligt. Men ikke bare gymnasten, også gymnastiklederen var et produkt af systemet. I det kapitalistiske konkurrencesamfund gælder det om at forny sig, og derfor skabte man en stribe nye bevægelseskombinationer, alle lige meningsløse for den enkelte gymnast, men de rummede en højere grad af komplikation og et forøget krav om efterrettelighed, lydighed og underordning. Det teknokratiske samfund bevægede sig mod øget kompleksitet. Fabrikarbejderens første bud lød: adlyd. Det andet: tilpas dig til produktionsprocessen. Jævnfør gymnasten. Da bevægelseskemaet var blevet indlært, gjaldt det om at lave nye skemaer, at stille nye krav, som alle afspejlede arbejdslivets situationer. Bemærk springet fra gymnastik i fri luft, til gymnastiksalene: virkninger? Menneskets løsrivelse fra dets naturlige forhold til landskabet, overflytningen til storbyernes industrimiljø, storbyens idrætsmiljø. Fabrikens organisation: ingen indsigt, punktarbejde efter plan som i gymnastikken. Det fascistiske menneske: lige geledder, trampen i takt. En god holdgymnast er ikke en afviger. Han bryder aldrig mønstret. Store massegymnastikfester på idrætspladsen: bifaldet gælder den dressur-præstation det er at beherske 3000 mennesker.

Bemærk de forandringer, der er indtruffet i dag! Det liberale samfund kunne ikke tillade, at magtstrukturen lod sig afspejle i idrætsverdenen på en brutal og uraffineret måde. En maskering var påkrævet, altså lavede man om på gymnastikken. Den lige linie er blevet erstattet af en kurve, kvadraten af cirklen, det autoritære træk er blevet maskeret. Lederen er ikke længere den karismatiske sol i midten: han er der stadig, men behersker ved hjælp af andre midler. Bemærk fænomenet Idla som et udtryk for dagens samfund: serier af programmerede skælmskheder, indterpet med militær præcision, den totalitære stat maskeret som skønhed, munterhed og spontanitet.

Min første reaktion på dette var, at hvad Enquist her skriver umuligt

kunne være rigtigt. Sådan kan en gymnastiktime, hvor det gælder om at få motion og dermed et bedre helbred, ikke opfattes, men slet så sikker er jeg desværre ikke mere. Desværre, fordi der her er blevet stillet spørgsmål ved en af de ting, jeg fra helt lille har beskæftiget mig særdeles meget med. Det er ikke rart at skulle til at tage selvfølgelig ting op til overvejelse – en smule sikkerhed forsvinder. Alligevel er jeg ikke i stand til at glemme, hvad Enquist her har skrevet om gymnastikken, for kan der ikke være noget rigtigt i det, han skriver? Under alle omstændigheder er Enquist en af de få, der er med til at tage idrættens funktion i samfundet op til debat – en debat, der er af betydning, ikke blot for samfundet, men også for idrætten, inden den forsvinder i stjernedyrkelse og professionalisme.

Gunhild Skovmand Jensen, højskolelærer

Litteratur om emnet:

1. Ord och Bild 1968 nr. 6 side 458.
2. Per Olov Enquist: Katedralen i München (Samleren 1973) side 20–21.
3. Ord och Bild 1968 nr. 6 side 462.
4. Per Olov Enquist: Sekundanten (Samleren 1971) side 123.
Stjernerne og Vandbærerne – en antologi om idræt, red. af Ole Lange og Per H. Hansen (Information 1972).

Motion, kondi - modeord eller hvad?

Motionshold. Motionsgymnastik. Morgenmotion i radioen . . .

Motionsløb: Marselisløbet ved Århus, 12 km. langt. Eremitageløbet ved København, 14 km., kaldet »Verdens største idrætsarrangement«. I tusindvis af deltagere i begge løbene. Et resultat af den landsomfattende motionskampagne, der føres fra forskelligt hold, siger man.

Kondi. Kondisti. Kondibane. Kondirum. Kondicykel. Konditest . . .

»hånden på hjertet – passer du på det?«

»styrk hjertet i det lange løb.«

»nu holder vi op med at ryge!«

»gå en tur med hunden – selv om du ingen har.«

Sådan lyder nogle af de morsomme, alvorsfyldte formaninger, der stammer fra Hjerteforeningens oplysningsarbejde. Den ser det som en af sine vigtigste opgaver at vække befolkningen til at forstå, at de sygdomme af legemlig og sjælelig art, der breder sig mere og mere i nutidens velfærdssamfund, bedst kan holdes borte, hvis man sætter noget ind på at holde sig i god form. Mere end nogen sinde før får et gammelt ord ny gyldighed: det er bedre at forebygge end at helbrede!

De kraftige opfordringer til motion og kondi har sin rod i de voldsomme forandringer i arbejde og livsførelse, som teknik og højere levestandard har bragt os på godt og ondt.

Lad mig med et enkelt eksempel lede tankerne hen på fortidens næsten ufatteligt strenge arbejdsbyrder. En forhenværende, omkring 70 år gammel landmand skrev for nylig: »Vi slæbte på tunge sække, vi kørte møg ud og spredte det med greb, vi muggede i stalden og kørte møget på en møgbør ud på møddingen, følgende et bræt, som børen var svær at slæbe op på, når den kom uden for det, og vi smed med en greb gødningen op på møddingen . . . Jeg har været med at tage roer op med hænderne og aftoppe dem med en brødkniv fra tidlig morgen, da der var rim på roebladene, og indtil middag, hvorefter vi om eftermiddagen læssede de aftoppe roer på vogne, også med hænderne. Det var hårdt for ryggen, men også for fingrene, der blev hakne og revnede og lignede fjorgamle gulerødder. Vi gravede dræningsgrøfter og lagde rør, vi gravede, og vi skovlede, vi læssede neg på vogne, og vi stak dem op på kornloftet fra vogn, vi pløjede med to heste for ploven . . . Vi arbejdede kropsligt fra tid-

lig morgen til sen aften og sov som en sten, så snart vi lagde os. Det var hårdt legemligt slid, og søndagene brugte vi til lediggang, for vi trængte svært til at hvile ud.«

Selv om landbruget stadig er et erhverv, der kræver meget kropsarbejde af dets udøvere, kan enhver se, at der fra før til nu er sket en voldsom mekanisering og deraf følgende lettelse i arbejdet. Og i større eller mindre grad er der sket en tilsvarende forandring på alle andre områder af arbejdet og tilværelsen i vort samfund, hvad enten det drejer sig om et arbejde ude eller inde, af mand eller kvinde, håndsarbejde eller åndsarbejde.

Så kan vi lade tankerne arbejde videre og konstatere, at det som allereede sagt er en udvikling på godt og ondt. Godt, fordi den har taget byrdefulde og ofte sygdomsfremkaldende arbejdspræstationer fra os. Ondt, fordi den bringer nye byrdefulde og ofte også sygdomsfremkaldende tilstande over os.

Komiteen for Sundhedsoplysning holdt i august 1971 et seminar for fritidsundervisningens ledere og lærere. Fra en rapport derfra tager jeg et par lægeudtalelser, der siger os noget om forskellen på sygdomme i et fattigt og et rigt samfund og om sygdomme før og nu.

Amtslæge, dr. med. Vagn Christensen, Ringkøbing: »Et fattigt samfund præges af smitsomme sygdomme og mangelsygdomme, der giver stor børnedødelighed. Det er karakteristisk, at lægevidenskaben har skabt ret gode muligheder for forebyggelse og behandling af disse sygdomme ... I et rigt samfund er sygdomsbilledet helt anderledes. Her dominerer hjertesygdomme, ulykkestilfælde, nervøse lidelser og psykosomatiske sygdomme. Disse sygdomme afhænger i væsentlig grad af samspillet mellem mennesker og miljø, af det enkelte individs livsførelse og de muligheder, samfundet giver. Mulighederne for behandling og forebyggelse er her langt mere begrænsede. På dette område har vi altså brug for et aktivt demokrati, brug for, at det enkelte individ er bredt uddannet og velmotiveret for at tage sin egen skæbne i sin hånd.«

Overlæge, dr. med. Sven Heinild, Rigshospitalet: »Lægevidenskaben sidder jo i dag inde med en viden om, at højnelse af en befolknings levestandard, således som vi f. eks. har været vidne til her i de sidste 100 år, næsten automatisk medfører, at en række elendighedssygdomme forsvinder såsom tuberkulose, avitaminoser, kolerine, underernæring etc., ligesom spædbørnsdødeligheden aftager og gennemsnitslevetiden tiltager.«

Og endelig fra en grupperapport: »Det synes at være et typisk træk i velstandssamfundet, at hyppigheden af nervøse og psykosomatiske lidelser er stigende. Baggrunden herfor er vel ikke afklaret, men udviklingen i sygeligheden synes at have en sikker sammenhæng med industrialisering

og urbanisering (dvs. forandring til bysamfund), mens samfundets politiske organisation (kapitalisme contra statssocialisme) ikke synes at spille nogen afgørende rolle (f. eks. U.S.A. contra Rusland). De sygdomsgrupper, det drejer sig om, er f. eks. en række fordøjelsessygdomme, luftvejslidelser, formentlig visse hormonsygdomme, ligesom der vel næppe er tvivl om, at psykosomatiske reaktioner spiller en væsentlig rolle for den store stigning af hjertesygdomme.«

Psykosomatisk er et ord, som jeg har stødt på flere gange i nutidens lægesprog. Hvad det dækker over, har jeg tydeligst fået forklaret i en bog af Lennart Levi, »Kropp, själ och sjukdom« (Stockholm 1960). Han siger bl. a., at tro i mange tilfælde har vist sig at være en god medicin, som ganske vist ikke helbreder alt – men alligevel ganske meget. De fleste af f. eks. middelalderens mediciner virkede ved, at patienten *troede* på lægen og hans medicin, altså via psykiske faktorer, som blev ledsaget af psykosomatiske reaktioner (sjæleligt fremkaldte virkninger i legemets tilstand), som derefter modvirkede sygdommen i visse tilfælde og førte til helbredelse.

Det betyder, at der kan være en direkte forbindelse mellem det sjælelige og det legemlige i sundhedsmæssig henseende. Og omvendt naturligvis også. En forbindelse mellem det legemlige og det sjælelige. Men det lyder ikke overraskende for os. Har ikke alle børn oplevet en mors lægende kraft overfor noget smertefuldt, der kunne forsvinde, når hun bare »pustede på det«? Vi kan selv konstatere, at sindstilstanden har stor betydning både for den, der er rask, og for den, der har en legemlig sygdom. Den, der som regel er glad og i godt humør, bevarer lettere sit gode helbred og kommer lettere gennem en sygdom end den, der går rundt og er sur og i konstant dårligt humør. Derfor kan vi også selv gøre i hvert fald noget til at bevare vor sundhed, hvis vi er så lykkelige at have et godt helbred. Der ligger sådan set noget ubehageligt i det psykosomatiske syn på sundhed og sygdom, for det giver udtryk for, at det i nogen måde afhænger af vor egen vilje og anstrengelse, hvordan vi får det med vor sundhedstilstand.

Ja, nu er vi så da havnet lige ned i vor nutidssituation.

En lang række af de tidligere meget farlige sygdomme, ofte optrædende i epidemier, ramte folk, uden at man ved lægens eller egen hjælp kunne undgå dem. Mange af den art sygdomme betragtes i dag som ganske ufarlige. Nogle vaccineres vi imod, andre befries vi ret nemt for ved hjælp af den medicin, som vi tager, når lægen har ordineret den. Man har karakteriseret denne behandling som »autoritær«, fordi patienten blot passivt

lægger krop til. Lægen handler enevældigt. Patienten gør ikke noget selv, men følger blot lægens anvisninger.

Den metode duer ikke over for de nye sygdomme, især ikke dem, der falder ind under benævnelsen psykosomatiske: hjertesygdomme, mavesår, fordøjelsessygdomme og andre, hvor nutidens jag, stress, følelser af angst, utilfredshed, håbløshed o. lign. ret sikkert er medvirkende årsag.

Og nu må jeg igen citere noget fra den før nævnte gruppe rapport. Den siger følgende om velstandssamfundets sygdomme: »Her drejer det sig både med hensyn til forebyggelse og behandling om korrektioner af livsførelsen og/eller samspillet mellem menneske og miljø, dvs. at den sundhedsmæssige opgave i stigende grad bliver en pædagogisk opgave.«

Det må være i erkendelse heraf, at man er gået så stærkt ind for et oplysningsarbejde i sundhedsbevarelsens tjeneste. Folk skal kunne forstå, at vor krop vantrives, hvis den ikke får den rette motion. Dens modstandskraft over for sygdomme svækkes, hvis vi ikke bestræber os for at bevare dens kondition, hvilket simpelt hen betyder sundhedstilstand. Vi har forkortet ordet til kondi. Det er mere bekvemt. Og vi vil gerne have det så bekvemt som muligt.

Og mageligt. Mageligheden er måske en af de vanskeligste hindringer, som skal overvindes, når man vil forebygge de »nye sygdomme«. Derfor må man begynde tidligt. Mange børn har ingen mulighed for rigtig at få afløb for deres bevægelsestrang i naturlige omgivelser med haver, marker, skove og alt det herlige tidsfordriv, der findes på de steder. Så laver man mere eller mindre tilfredsstillende erstatninger for dem, legepladser med liggende træer, klatreredskeer, sandkasser og mange andre fornøjelige ting. I skolen er der unaturlig megen stillesiddende for de kroppe, der kræver motion for at trives godt. Derfor findes det nødvendigt med motionstimer af forskellig art, gymnastik, boldspil, svømning, idræt. Det er let at få dem med, der finder det morsomt og dejligt at få kroppen rørt, vanskeligere for dem, der har svært ved at hamle op med kammeraterne. Det er med dem, lærerne har deres vanskeligste opgave, som også er den opgave, det er mest nødvendigt at løse. Også blandt de unge er der stadig færre, der får mulighed for at træne kroppens mange muskler i det daglige arbejde, og selv de, der tidligst får kropsligt arbejde, kommer som regel ind på en arbejdsplads, hvor rutine og ensidige bevægelser rammer dem ret hurtigt. Med udvidet skolegang og længere tids teoretisk uddannelse får de unge alt for lidt motion, hvis de ikke selv skaffer sig den eller formås dertil af andre ved venlig overtalelse eller velment påbud. Det sidste bruges nok ikke så meget mere. Følgerne deraf udebliver ikke, hverken for den enkelte eller for samfundets samlede sundhedstilstand.

Længere skolegang og uddannelse – samtidig med, at der er mindre arbejde i hjemmene – har også ført med sig, at børn og unge mere og mere mister forbindelsen med det daglige arbejde, der skal udføres, for at vi alle kan opretholde livet og vor høje levestandard. Kun forholdsvis få hjem kan give børnene et meningsfyldt arbejde, der begynder som en del af børnenes leg, senere opfattes som et led i familiens nødvendige fælles arbejdsindsats. For de fleste unge sker det ret sent – og ret pludseligt – at de træder ind i arbejdsprocessen. Derfor vokser de heller ikke så let ind i den værdifulde følelse af fællesskab, som man får med dem, man står ved siden af i et fælles arbejde. En rig pædagogisk mulighed går tabt.

Jeg tænker på, hvad en berømt svensk pædagog, professor Torsten Husén, har skrevet i bogen »Skolan i ett föränderligt samhälle« (Stockholm 1961): »For at de unge skal få en følelse af at høre hjemme i samfundet og dets virksomheder, kræves en førstehånds erfaring. De unge, der aldrig har været med til at arbejde i en have, at have ansvar for, at redskaberne passes på rette måde og at græsplæner og rabatter til stadighed får den fornødne pleje, har svært ved at føle det rette ansvar overfor offentlige parker og anlæg. Kort sagt: loyaliteten mod det større fællesskab – familien, klassen, skolen, samfundet – må indlæres ligesom alle andre følelsesmæssige reaktioner. Det betyder, at der må gives de unge lejlighed til hvad jeg har lyst til at kalde »delagtiggørelse i et virke« (»funktionell delaktighet«).

Vi må sige, som det ofte siges, at vi slet ikke ønsker de gamle dage tilbage. Men det behøver ikke at hindre os i at se de gode sider fra dengang og søge at bevare dem, hvor det er muligt. Vil man læse lidt om, hvordan en skole praktiserer den pædagogik, som Torsten Husén værdsætter så højt, kan jeg henvise til ungdoms- og efterskolernes blad »Efterskolen«, nr. 2, septbr. 1973. Der får man at vide, at eleverne på Gudenådalens ungdomsskole i alle dens hidtidige 25 år har været med i et obligatorisk praktisk arbejde, forskelligt efter årstiden, i småhold sammen med en lærer, forstanderen eller en gartner. Det drejer sig om bjergning af havens produkter til den fælles skolehusholdning, om hjælp til nybyggeri til gavn og glæde for kommende elevhold, om rengøring ude og inde til fremme af orden og trivsel for alle osv. Som forstander Aksel Nielsen siger til slut: »Der er noget forkert i, at det offentlige skal betale for at betjene de unge på områder, hvor de udmærket ved eget arbejde kan løse opgaverne. Det kræver nytænkning og især en ny indstilling hos elever som lærere, men skolens hverdag vil blive mere meningsfyldt, hvis vi magter opgaven.«

Det er en lykke for os, at vi ikke er tvunget til at slide og slæbe for at

undgå sultegrænsen eller til at opbruge legemets kræfter for at skaffe os dagligt brød. Men det må ikke føre til, at vi fristes til for stor magelighed, der kan svække legemets modstandskraft mod sygdomme. Det må heller ikke gøre os fremmede for arbejdet og de værdier, det kan bringe os gennem forholdet til vore medmennesker.

Skam få os, om vi går og drager fordel af de goder, som udviklingen i teknik og bekæmpelse af sygdomme har givet os, uden at vi hver især gør, hvad vi kan, for at få en livsførelse, der sætter os i stand til så godt som muligt at bevare en god sundhedstilstand og et godt samfundsmiljø.

Tage Dybkjær, fhv. forstander

Folkehøjskolen i u-landene

De nuværende uddannelsesstrukturer i mange u-lande fortsætter med at være inspireret af europæiske mønstre, som først blev introduceret eller påtvunget af deres tidligere herskere, dvs. de forskellige europæiske kolonimagter. De nuværende indfødte herskere i disse lande, som selv er produkter af dette system, fortsætter stort set inden for rammerne af denne tradition. Mens der ikke er nogen tvivl om, at de er patriotiske og mange af dem også er dygtige, så er de stort set opvokset under udenlandsk indflydelse. Det er derfor ofte vanskeligt for dem at identificere sig med den almindelige befolkning, som de hersker over, og som kan siges at tilhøre en anden kultur, dvs. landets sande kultur. De taler bogstavelig talt ikke samme sprog. Den almindelige befolkning bruger deres modersmål. Deres nye herskere bruger de tidligere herrers sprog, skønt de er født i landet.

Folk i almindelighed accepterer stort set det ny lederskab og er stærkt afhængige af det. Det skyldes formentlig deres uvidenhed og mangel på alternativer. En stadig stigende del af den yngre generation ser på deres ledere som forbilleder, og derfor tilstræber de udenlandske vaner og smagsforestillinger. Dette bevirker, at de fjerner sig mere og mere fra den oprindelige kultur.

Situationen virker unaturlig og ofte uvirkelig. Slutresultatet er, at en nations bevidsthed og forhåbninger, dens vilje og energi slår fejl i bestræbelserne for at opnå en samlet national indsats. En sådan er strengt nødvendig for at løse de enorme problemer, disse lande står ansigt til ansigt med.

Det er hovedsagelig et kulturelt problem, et problem om at gøre modersmålet til et effektivt informationsmiddel, f. eks. med hensyn til at udtrykke tanker og ideer og formulere arbejdsprogrammer. På den måde kan alle have en følelse af at være med i en almindelig folkelig rejsning og gøre deres yderste herfor.

I en sådan situation kan man hente inspiration fra den kendsgerning, at den danske folkehøjskole for over 100 år siden ydede et stort bidrag til udviklingen af dansk sprog og litteratur og derved gav det den rigtige plads i en national sammenhæng.

Mens det kunne se ud til, at højskolen kan spille en vigtig rolle i mødet med disse og andre kulturelle behov i u-landene, må deres struktur

blive forskellig fra dem, som findes i Danmark og andre europæiske lande i dag. Det synes næsten umuligt at skaffe midler til et flere måneders ophold på højskole til, f. eks. 50 elever, alene med det formål at give mulighed for supplerende uddannelse og social samvær. En mere realistisk idé ville være at kombinere et sådant studieophold med noget produktivt arbejde. Dvs. at eleverne skulle følge undervisningen den halve dag og arbejde resten af dagen. Landbruget, som er hovederhverv for de fleste mennesker i u-landene, skal naturligvis udgøre den største del af arbejdet, sammen med andre mulige aktiviteter, så som kunstvandring, bygning af veje og huse og beskæftigelse i industrier, hvor disse findes. Alle elever skal efter tur også tage del i skolens daglige praktiske arbejde: madlavning, rengøring m.v. Indtægten fra sådant deltidsarbejde skulle være tilstrækkeligt til at dække kost og logi og give dem nogle lommepenge.

En sådan ordning vil uden tvivl begrænse mulighederne for elevernes intellektuelle beskæftigelse. Men under de forhold, som hersker i dag, med begrænsede private ressourcer og ringe muligheder for hjælp fra staten, som må anvende sine begrænsede pengemidler til almindelig uddannelse, er dette sandsynligvis en af de få veje, ad hvilke man kan oprette en højskole i et u-land. En højskole af denne type er ikke helt uden fortilfælde. Selv i Danmark havde man i højskolens første tid praktisk arbejde en del af tiden på nogle af skolerne!

De fleste af u-landene har en autoritær styreform, hvor magten er koncentreret hos en person eller hos en lille gruppe personer. Nogle af dem ville uden tvivl være interesseret i at oprette folkehøjskoler i deres lande. Men det er tvivlsomt, om højskolerne kan opnå den fornødne uafhængighed. Det er mere sandsynligt, som tingene er, at folkehøjskolen vil blive endnu en institution eller et organ, der tjener staten! Hvem kan dømme om, hvorvidt politik og program på en sådan skole, der er oprettet på et diktators vilkår, kan fremme et folks velfærd og kultur. Derfor vil det være bedst at holde folkehøjskolen i u-lande uden for statens kontrol, hvilket også er det rigtige i rige lande. Man må imidlertid håbe, at de pågældende regeringer fremover vil indse værdien af sådanne frie, uafhængige institutioner og være villige til at give dem tilstrækkelig økonomisk og anden hjælp uden at være fristet til at udøve direkte kontrol over den, således at eleverne undgår nødvendigheden af erhvervsarbejde.

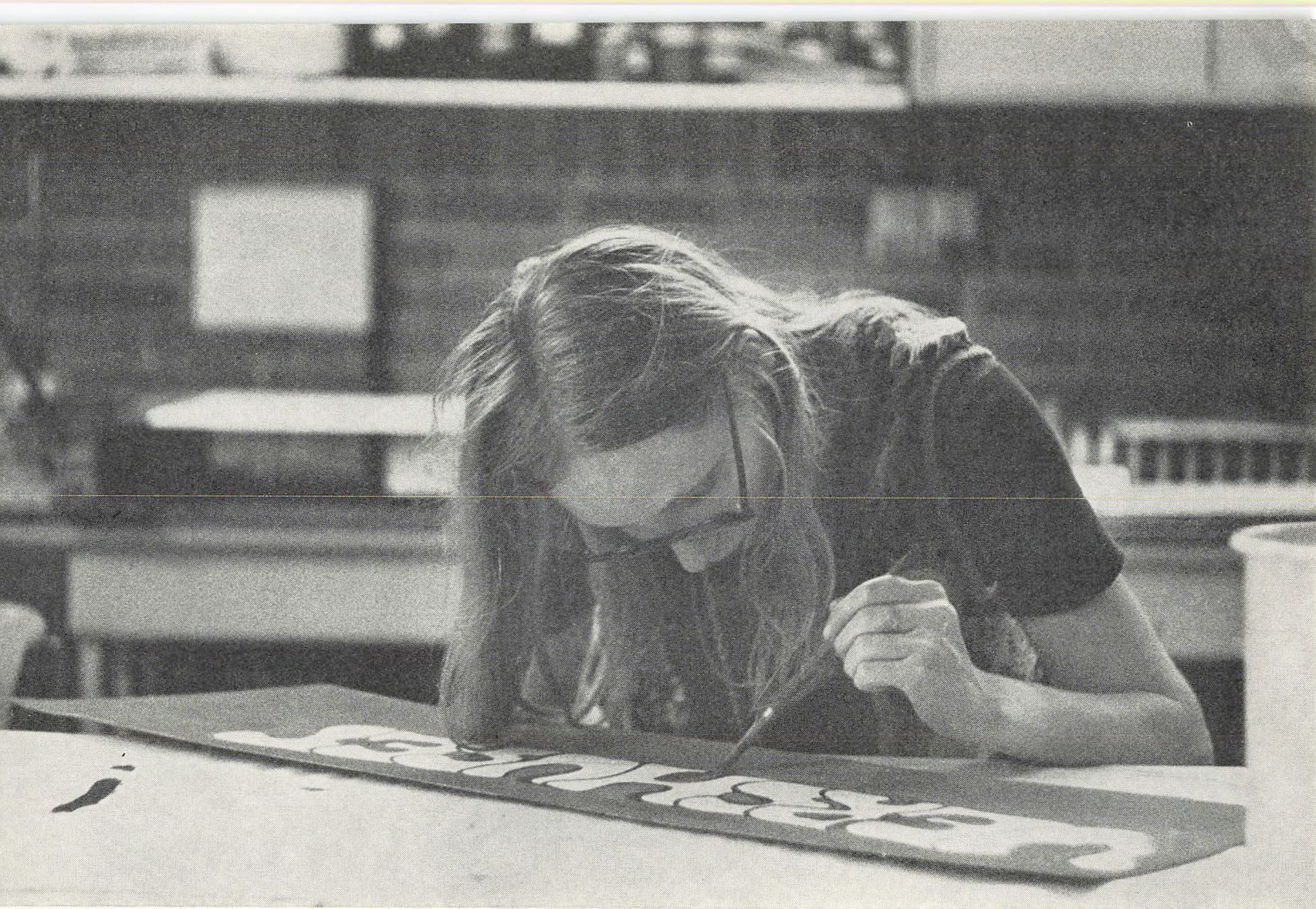
Denne uafhængighed af statskontrol skulle gøre højskolen i u-landene i stand til at forberede studieplaner og udvælge den litteratur osv., som vil være passende og nødvendig. Grundfagene skal uden tvivl omfatte det pågældende lands sprog, litteratur og historie, samtidig med at der skal gives en forståelse af den nationale kulturs oprindelse og vækst og landets

økonomiske og sociale forhold. Dette kan uddybes gennem studie af historie, kultur og nuværende forhold i andre lande, især i nabolandene. Når man tager de primitive forhold i betragtning, som folk i u-landene lever under, må det synes rigtigt at tilbyde elementærkurser i personlig hygiejne og levevis, i social adfærd, i arbejdsmetoder og i samarbejde. En stor del af eleverne i en sådan højskole vil sandsynligvis være analfabeter; så undervisningsmetoden må stort set være det levende ord og brug af passende materiel som f. eks. båndoptager, billeder, lysbilleder og film med særlig vægt på diskussioner i mindre grupper. Timer i læsning, skrivning og regning osv. kan også udgøre en del af en sådan skoles arbejdsprogram.

Professionelle emneorienterede højskoler så som landbrugsskoler, håndarbejdshøjskoler, andelshøjskoler, sygeplejehøjskoler i u-landene skulle kunne hjælpe unge mennesker med forberedelsen til en nyttig uddannelse eller med at genopfriske arbejdsmetoder eller undervisning for dem, som allerede er færdiguddannet og ude i erhvervslivet. Dette kombineret med et ophold på en højskole kan være af stor værdi i et lands bestræbelser for fremskridt på forskellige områder.

Der er allerede mangel på lærere i u-landene, og det er tvivlsomt, om man kan finde et tilstrækkeligt antal til at undervise i højskoler. Men det vil ikke være urealistisk at regne med idealismen og samfundsbevidstheden hos dem, som er i stand til at hjælpe, selv om deres antal nødvendigvis må være meget ringe. Det kan forventes, at de vil give noget af deres fritid til dette formål med ringe eller ingen økonomisk belønning i begyndelsen. Dette er uden tvivl et arbejde for pionerer. Men ideen om en folkehøjskole i et u-land er på mange måder en udfordring og skulle kunne inspirere et tilstrækkeligt antal kvalificerede personer til at stå frem og modtage den.

Hiralal Bose, højskolelærer, Askov

Nyt fra højskolen

Så er vi igen der, hvor vi opdager, at et år er gået i et forrygende tempo. På en højskole som vores, hvor vi har to lange kurser om året, fornemmer man nemt, at man har to års oplevelser på ét. Man kan godt have ondt af dem, der oplever tiden »lang som et ondt år«. Her er den kort som et godt år!

I de tre år, hvor ungdomshøjskolen har fungeret, har vi haft et meget stabilt personale. I køkkenet har Henning Gregersen været leder siden 1971. Han har god hjælp i Kirsten Mortensen og Inge Rosenberg, som begge er kendt af de sidste hold. Judith Jørgensen har efter en længere periode forladt køkkenet til fordel for videreuddannelse på Gylling efterskole. Der vil de sikkert også lære Judiths gode sider at kende. Hendes afløser blev Astrid Hansen, som – via en husholdningsskole – er kommet fra Grønland.

Vor pedel, Asger Eilstrup, har planer om i det kommende år at finde nye udfordringer – måske inden for noget med sang. Til den del af rengøringsarbejdet, der ikke bliver udført af kursisterne og lærerne, har vi nu i et stykke tid haft Gudrun Krogh nogle timer hver dag.

I lærergruppen har alle, der var med fra 1970, endnu deres arbejde her. Dette gælder dog ikke Bente Krarup, der siden sommeren 1972 har haft arbejde i København. På grund af vort øgede elevtal har vi været i stand til at forøge lærergruppen med flere faste lærere. I 1971 ansatte vi således Elo Madsen, der netop var færdiguddannet fra Holbæk seminarium. Hans fagområder er matematik, film, idéhistorie. For et halvt år siden ansatte vi Irene Søndergaard med halvt timetal. Hun har afsluttet hovedfag og bifag fra universitetet i Århus. Da Benny Alex ved årets udgang ønsker at forlade sin stilling til fordel for socialt og religiøst arbejde, vil Irene blive heltidsansat. Fra 1. januar er Bo Kjems ansat som heltidsbeskæftiget lærer. I det forløbne år har han haft enkelte timer i forskellige samfundsemner. Det er inden for samfundsfagene, at han har uddannet sig ved universitetet. Inge-Lise Ravn Jürgensen og Erik Piil Christensen har for tiden orlov, men fra nytår er de begge i arbejde igen her. Erik har brugt tiden til uddannelse i USA sammen med sin familie, og Inge-Lise har videreuddannet sig i Århus på kunstakademiet. Som vikar deltager Peer Jacobsen, Århus, med fuld energi i det daglige arbejde.

Foruden de fastansatte har vi benyttet en række værdifulde gæstelærere i kortere eller længere tid. Denne ordning er vi glade for, da det kan være en god udfordring at have mennesker, der ser med friske øjne på vor hverdag. Statens sparebestræbelser har imidlertid sat nogle begrænsninger, som bevirker, at vi ikke i samme omfang som tidligere kan benytte timelærere.

I de forløbne år har vi haft alle pladser optaget. På et enkelt kursus har vi haft en overvægt af drenge, men ellers har vi – som andre højskoler – flest piger. Årsagerne til kønsfordeling er nok mange. Det ville være spændende, hvis nogen ville tage sig af at undersøge dette forhold nærmere. Geografisk kommer 60 % af det nuværende hold fra Jylland. Det er flere jyder end tidligere, hvor vi har haft hold med en større geografisk spredning. Til gengæld har vi ikke tidligere haft Grønland, Island, Sydslesvig og Schweiz repræsenteret på samme hold.

Det store byggeri, som efterhånden er blevet nævnt nogle gange de sidste år, lader desværre stadigvæk vente på sig. Det beløb, som staten vil låne ud til højskolerne, bliver ikke forøget, hvilket vil sige, at lånemulighederne hos staten stadig bliver dårligere på grund af pengenes faldende værdi. Vi håber, at vi i 1976/77 vil kunne begynde at se bygningerne rejse sig, men efterhånden tages der flere og flere forbehold hos de bevillende myndigheder, så det nok ikke vil være klogt at snakke datoer mere. Mens vi venter på det store byggeri, fortsætter vi med at bygge små huse til personalet. Inden årets udgang forventer vi at have påbegyndt en bolig med to lejligheder.

Den pædagogiske linie ændrer sig lidt efter lidt. For tre år siden startede vi med et traditionelt skema bestående af 4–5 forskellige emner på samme dag. Men meget snart gik vi over til sammenhængende lektioner i samme emne hele dagen. Fordelene var så store, at vi ikke har planer om at ændre ved denne struktur. De mange daglige lektioner i samme emne over indtil 3 uger giver større fordybelse, mere aktive kursister og umuliggør, at underviseren taler så meget. På et andet område er der også sket ændringer. Flere og flere områder af opholdet inddrages i kursisternes aktive medvirken. Det startede med, at en del af rengøringsopgaverne blev inddraget i undervisningsholdene, senere blev også pedalarbejde inddraget i arbejdet. Nu hjælper kursisterne og lærerne med rengøring, pedalarbejde og køkkenarbejde. Det giver en nyttig afveksling at beskæftige sig med praktisk og teoretisk arbejde, det giver større forståelse for det praktiske personales situation at arbejde sammen med det, og det er nyttigt af afprøve sine muligheder både på et teoretisk og på et praktisk niveau.

Mange andre ting kunne nævnes fra vor hverdag som eksempler på, hvilke forandringer der ustandselig sker på skolen. Vi er nødt til hele tiden at være opmærksomme på berettigelsen af vort arbejde. Dette er ikke mindst nødvendigt på en skole, som – trods statsstøtte – ikke er garanteret sin eksistens.

Kjeld Krarup, forstander

Diverse arrangementer

Et undervisningshold arrangerer et møde, hvor de øvrige grupper kan deltage, eller fællesmødet planlægger og beslutter, at nu skal dette eller hint ske.

Her lidt om noget af det:

Debataften arrangeret af undervisningsholdet »Børnelegeplads«. Arkitekt Erik Høffding holdt lysbilledforedrag om forskellige former for legepladser og udemiljøer. Fritidspædagog Bent Strobel kom med et oplæg til debat om hvorfor skal vi have legepladser – hvad er en god legeplads og hvordan stiller samfundet sig til borgernes muligheder for udfoldelse i fritiden?

I samarbejde med DATS, Dansk Amatør Teater Samvirke, holdt skolen teaterdag en lørdag sidst i oktober. Gruppe 38 (DATS medlemmer fra Århus) indledte eftermiddagsprogrammet med et stykke, gruppen selv havde skrevet: »Romeo og Julie«. Et eksempel på hvordan et klassisk stykke med held kan aktualiseres.

Gruppen Thespiskærren viste Peter Albrechtsens »Ansøgeren«, og om aftenen opførte en finsk teateramatørgruppe Valentin Chorell's »Lågorna«. Stykket handler om 5 blinde unge mennesker, og hensigten med det er at skabe debat omkring de handicappedes problemer.

Teaterdagen afsluttedes med fest, hvor Aabyhøj Amatørteater underholdt med cabaretnumre.

Ligeledes sidst i oktober – en aften med Stig Wørmer, der viste lysbilleder fra Kina og fortalte om kulturrevolutionen.

Journalist Gunnar Berg Hansen har også gæstet skolen. Emnet for den aften arrangement var Cypern.

Gunnar Nissen, der er forfatter til mange bøger om Jugoslavien og har været i Jugoslavien mange gange, bl. a. på et otte måneders studieophold, holdt foredraget: Jugoslavisk hverdag.

Ca. 20 elever fra Brabrand ungdomsskole kom en aften for at høre om, hvad en ungdomshøjskole er.

Ved en senere lejlighed var det elever fra Lyngåskolen, der besøgte skolen.

Traditionen tro kom pensionister fra Hjortshøj – Egå en aften i november. Blandet program med husorkester, fællessang, musikholdets selv-

komponerede sange, harmonikacauseri, film, lysbilleder m.v. Igen en festlig aften sammen med pensionisterne.

En lørdag-søndag var alle kursister på skolen og berettede på forskellig vis for hinanden om en netop afsluttet emneperiode. Grupperne havde beskæftiget sig med børn og samfund, musik, keramik, Kina og film, så der var meget at præsentere for hinanden.

En gruppe var på tur til St. Restrup højskole og så der Teamteatrets opførelse af »Jens Langkniv«. Af andre teaterture kan nævnes Jomfru Ane Teatrets opførelse af »Heimskringla«. Det var i Herning. Århus teater blev besøgt til forestillingen »Her bor de gale«, og samme aften var en del på Svalegangen og så »Stuepigerne«.

En aften gæstede vi »Huset« i Århus og overværede teatergruppen Banden's opførelse af Prometheus.

Til en forårssøndag planlagdes en tur til Mols med traveture i egnen omkring Agri Baunehøj, Ebeltoft og Sletterhage.

Gideonitterne fortalte en aften om deres arbejde og uddelte bibler til interesserede.

Terre des Hommes holdt foredrag med lysbilleder fra deres arbejdsområde, og Ellen Fogel, Finland (gæst på Ældrehøjskolen i Kolt), fortalte om Finland.

Endvidere har vi haft besøg af Den rejsende Højskole, og i forbindelse med en emnegruppe holdtes et møde med homofile, som kunne fortælle en hel del om, hvordan det er at være en mindretalsgruppe.

Et af de sidste arrangementer på januar-kurset var udstillingen af et fotoholds produktion.

Else Jensen, sekretær og højskolelærer

Ytringsfrihedens vilkår

På et hold om politiske ideologier i foråret 1973 undersøgte vi ytringsfrihedens vilkår i dagens Danmark. For eksempel spurgte vi et bredt udsnit af dagbladsredaktører, hvad det kostede at starte en avis. Som der er forskel på Kerteminde Avis og Det berlingske Hus, således var der også forskel på de svar, vi fik. Alle anførte dog et millionbeløb, og det siger mere om ytringsfrihedens vilkår end nok så mange grundlovsparagraffer. Det er ikke nok at have en mening, man må også have et blad at have den i.

Nu vil I naturligvis svare – som også redaktørerne svarede – at ytringsfriheden har fremragende vilkår, fordi alle aviser åbner deres spalter for den skrivende læser. Tænk bare på læserbrevene og kronikkerne, som bringer alle meninger, undtagen hvis de er uforståelige eller fornærmende. Ja, der er naturligvis et pladsproblem; men når flere aviser svarede, at de ikke fik læserbreve nok, kan det jo ikke være helt galt. Eller hvordan?

Jeg har prøvet at få afvist en kronik med den udtrykkelige begrundelse, at indholdet stred med bladets redaktionelle linie. Men lad os alligevel gå ind på redaktørernes tankegang og gå ud fra, at der er frit slag i læserbrevs- og kronikspalterne. Giver det ytringsfriheden tilstrækkeligt gode vilkår?

Efter min mening nej! Så længe vi ikke har retten til at bestemme, hvad der skal stå i reportagen, har vi ikke ytringsfrihed. Når det er vigtigt at blande reportagestoffet ind i diskussionen om ytringsfrihed, skyldes det, at et faktum er mere overbevisende end en mening. Et eksempel vil vise, hvad jeg tænker på. Under debatten om Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet havde både tilhængere og modstandere gode muligheder for at komme til orde i avisernes debatrubrikker. Vi blev præsenteret for tilhænger A og modstander B, og når det skulle gå mest demokratisk til, fik begge synspunkter lige meget spalteplass. Når modstanderne alligevel før og efter afstemningen talte om politikerløgn og manipulation, skyldes det, at tilhængerne stort set havde frit spil i avisernes mest læste spalter, nemlig reportagen på forsiden og følgende højresider. Op imod 100 % af det samlede avisoplæg gik ind for Danmarks tilslutning. Det kunne læses på linierne i lederen, men det stod også mellem linierne i reportagen. Og hvad der står i reportagen, er mere overbevisende end det, der står i læserbrevsrubrikken.

Og dermed har vi et billede af ytringsfrihedens vilkår i Danmark. De farlige tanker, mindretallets mening, de fornyede ideer – som ytringsfriheden netop er sat til at værne – henvises til bestemte steder i avisen under overskrifter som »Debat«, »Læserne mener« eller »Politisk dialog«, der allesammen betyder »Pas på, her findes subjektive meninger«. I eksemplet med Fællesmarkedet: når modstander B udtaler sig mod Fællesmarkedet kan det næppe flytte mange stemmer, for han er jo bare imod, fordi han er imod, og det er ikke noget argument. Tilsvarende med tilhængerens naturligvis.

Efter således at have henvist ytringsfriheden til faste rubrikker, hvor læserne er advaret, kan redaktøren med ejerens forståelse fylde avisen med sit eget stofudvalg. Læserne har ingen indflydelse på, hvad reportagen skal handle om, hvilke ting den skal lægge vægt på og hvilke ting den skal lade ligge. Aviserne trykker måske 10 % af den stofmængde, de har til rådighed, og den, der udvælger disse 10 % har nok så megen magt som hundrede læserbrevsskribenter og hundrede kronikforfattere tilsammen.

Det gælder både det udenrigspolitiske og det indenrigspolitiske. Hvorfor er det næsten udelukkende de vestlige og specielt de amerikanske nyhedsbureauer, der fornyer os med udenrigspolitisk orientering? Hvorfor skal der et præsidentmord i Chile til, før vi får noget at vide om Latinamerika? Hvorfor kom Sydøstasien først på forsiderne, da USA blev engageret i Indokina? Hvorfor kan vi kun læse de vestlige bureauers billede af den socialistiske verden?

Hvis vi vender os til det indenrigspolitiske, kan man spørge, om der ikke findes væsentligere problemer end Jens Jørgen Thorsen og Christiania, der fyldte aviserne sommeren igennem. Hvorfor chokerer reportagen med enkelte trafikulykker i stedet for at undersøge, om bilindustrien har skylden? Hvorfor er en demonstrations voldelige indslag vigtigere end dens formål? Hvorfor henvender reporterer sig kun til politiet, når der skal skaffes oplysninger? Hvorfor kan kommunalpolitikere standse kritiske reportager i de lokale aviser?

Det er spørgsmål som disse og svarene på dem, der siger noget om ytringsfriheden. Og ytringsfriheden har dårlige vilkår, så længe reportagen er subjektiv og læserne tror den er objektiv. For at ændre ved reportagen må vi ændre ved avisernes ejendomsforhold, thi som Karl Marx siger: »De herskende tanker er den herskende klasses tanker«. Så længe det er sådan, må læserne huske, at reportagen er lige så subjektiv, som læserbrevene er det.

Man skal kort sagt være kritisk, når man læser avis – og vælger avis.
Nils Ufer har skrevet en lille debatbog, der hedder »Pressens pris«,
hvor I kan læse mere om dette emne.

Bo Kjems, højskolelærer

Bestyrelsens beretning ved institutionens generalforsamling 4. novb. 1973

Tilslutningen til skolens kursus har fortsat været god. Vi har kunnet glæde os over, at alle pladser på værelserne har været udnyttet, og at indmeldelserne kommer i god tid, men det viser sig, at pigerne i antal bliver mere og mere dominerende – det ser ud til, at drengenes interesser går ad andre veje.

Her som alle andre steder taler vi også økonomi en gang imellem, og for det regnskabsår, der sluttede 1. april, er der tale om et særdeles pænt resultat, der giver mulighed for afskrivninger og et passende overskud – et resultat, som alle skolens medarbejdere har ære af at have medvirket til.

Sidste år ved denne tid var vi i fællesskab mellem bestyrelse, forstander og lærere i gang med at udarbejde en ny skolebrochure. Resultatet forelå til jul, og jeg synes, at vi nåede et godt resultat. Selve udarbejdelsen var også værdifuld for begge parter – tror jeg – det gav anledning til, at mange ting vedrørende skolearbejdet blev snakket igennem.

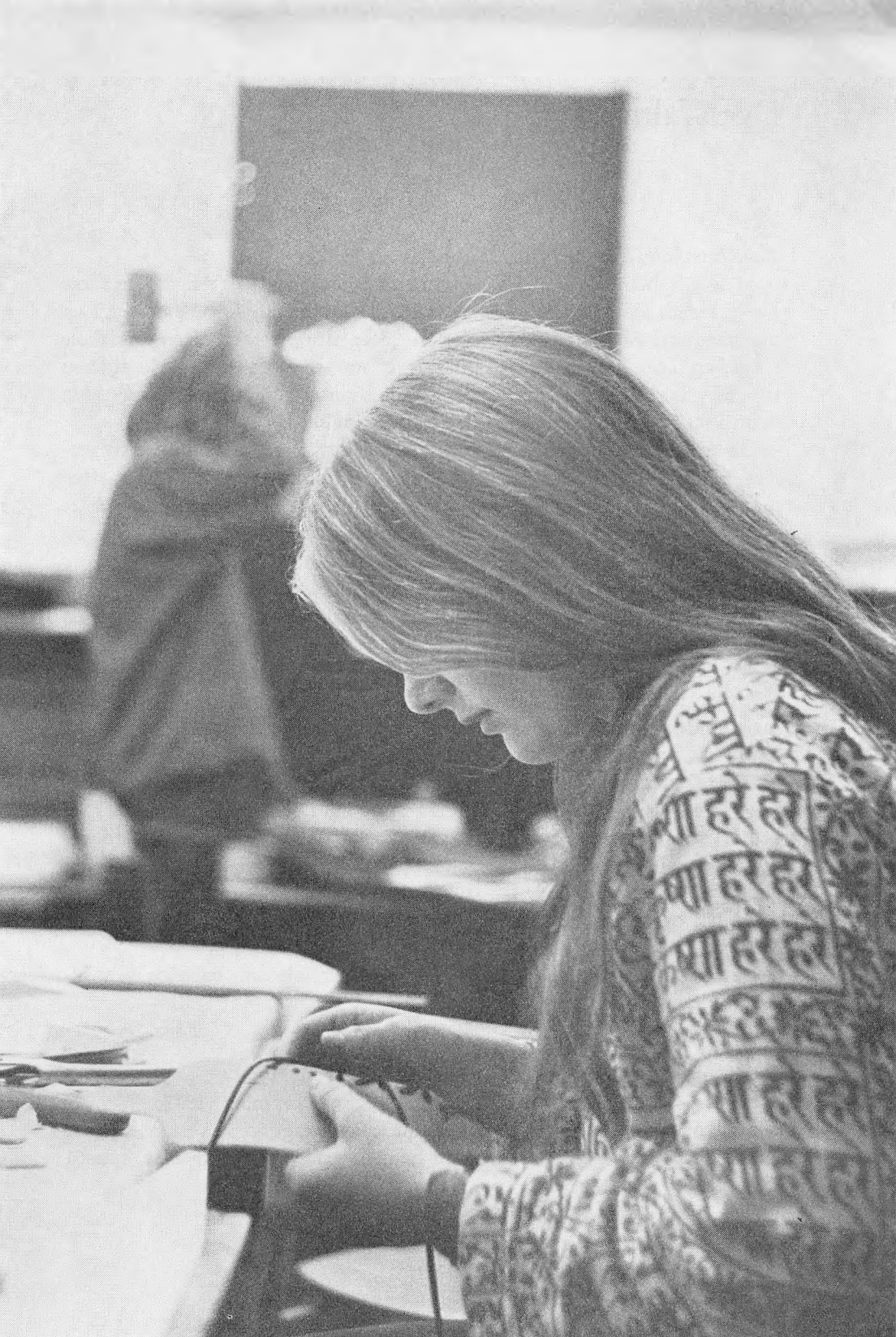
Vi har også fået udarbejdet en endelig kontrakt til brug ved læreransættelser. Fra Foreningen af folkehøjskoler er udsendt et udkast sammen med et skrift, Højskolelærernes stilling. Efter dette er der bestemte regler vedrørende ansættelses- og afskedigelsesforhold, hvis berettigelse der har været lidt forskellige meninger om. Her er vi blevet enige om at søge ansættelser åremålsbestemt, så der på den måde vil blive en naturlig udskiftning af lærerne.

Spareplanerne har højskolerne også skullet rette sig efter. Heldigvis blev foreningen taget med på råd, og resultatet af forhandlingerne blev bl. a. et krav om lidt større hold på timeplanen, for på denne måde at begrænse lærerforbruget lidt – det vil, for vort vedkommende sige færre time-lærertimer.

Vi har også planlagt at bygge en lærerbolig mere – den skulle indrettes med to »mindre« lejligheder. Vi havde håbet på at have fået den påbegyndt i foråret, inden momsgodtgørelsen blev inddraget, men havde ikke taget højde for anlæggelsesstop, så endnu har vi kun et »papirslot«.

Med håbet om fortsat gode muligheder og vilkår for gerningen på Egå ungdomshøjskole vil jeg slutte med tak for godt samarbejde til alle sider.

Frede Bak, formand for institutionen

Dødsfald

Tage Bomholt, Egå, døde den 21. november 1972.

Han var blandt dem, der på nærmeste hold har fulgt Egå efterskole lige fra dens start den 4. november 1921. Da var han 13 år gammel. Det var hans far, Anders Bomholt, der fik ideen til oprettelse af en efterskole i Egå, og Tage blev naturligvis indtegnet som elev, da han nåede alderen til det. Han kom med på skolens andet vinterhold, 1922–23, og siden deltog han i mange år i næsten alt, hvad der indbødes til på skolen.

Da Anders Bomholt døde i januar 1945, blev Tage valgt ind i efterskolens bestyrelse, og året efter blev han dens formand. I hans lange formandstid gik efterskolen over til at være en selvejende institution, og et stort nybyggeri gennemførtes. Ikke længe derefter, i 1959, bad Tage sig fritaget for sit hverv og gik ud af bestyrelsen.

Dette skridt skyldtes nok, at det ikke lå til ham at træde frem i en forsamling. Når han havde sagt ja til opfordringen, var det vist ud fra en følelse af pligt til at være med i det arbejde, som hans far havde skabt begyndelsen til. Men lysten til at følge med i, hvad der skete på skolen, bevarede han usvækket. I hvert fald var hans interesse og hjælpsomhed ingenlunde mindre i årene derefter, end den havde været før.

Bortset fra nogle år, da Tage havde en gård i Elsted, boede han på sin fødegård hjemme i Egå. I 1950 overtog han den selv. Vi kan uden betænkning slå fast, at nogen bedre mand at have som nabo kunne vi ikke tænke os. Naboskab blev venskab. Den slags venskab, der giver en følelse af fællesskab og tryghed, når man mødes. Tage Bomholts hjem blev et godt sted at komme, både for os selv og vore børn, ja, og også for mange lærere og andre, der havde deres virke ved efterskolen i kortere eller længere tid.

Derfor vil vi mange, der har haft Tage Bomholt som nabo og ven, altid mindes ham med stor taknemmelighed.

Tage Dybkjær

Harry Møller, Løtten, døde pludselig den 4. oktober 1973.

Han deltog sammen med en del andre i en jagt, og da man savnede ham og ledte efter ham, fandt man ham liggende død. Han blev kun 61 år.

Møller blev sløjdlærer på Egå efterskole i november 1958. Vi manglede en lærer, der kunne tage sløjd som hovedfag, og da vi fik ham stærkt anbefalet, henvendte vi os til ham. Han nærede store betænkeligheder. Han havde uddannelse som tømrer og snedker, men ikke som lærer, og han havde aldrig prøvet at undervise før. Heldigvis fik vi ham dog overtalt, og dermed fik vi en solid og sikker medarbejder i vor lærerstab. Hans faglige dygtighed gik der ry af. Nu opdagede vi, at han også havde sjældne evner som pædagog. Hans faste optræden skabte respekt om ham. Der var en god tone i sløjdsalen. Han var dygtig til at lære fra sig og kunne få de fleste til at arbejde med liv og lyst i sløjdsalen. Resultaterne var imponerende. Vi hørte mange rosende ord om ham, når hans elevers arbejder var udstillet ved skoleafslutningerne. I de 12 år, han virkede ved skolen, har han i sløjdsalen haft mange, der blev inspireret af ham til at søge uddannelse i tømrerfaget. Da efterskolen gik over til ungdomshøjskole, hørte sløjdundervisningen op, og Møller søgte andet arbejde. I de sidste år var han ansat ved et entreprenørfirma, hvor han dels var med til at udregne tilbud, dels førte tilsyn ved arbejdspladser. Desuden var han vurderingsmand, hvilket gav ham mere end rigeligt arbejde i fritiden.

Der var noget sjældent over Møller. En dygtig håndværker, en afholdt lærer, et retlinet menneske, en personlighed.

Vi er taknemmelige for, at vi har haft Møller som medarbejder og ven.

Tage Dybkjær

Til 10-års jubilarene - og lidt om nogle af dem

*Og før jeg ved det, gik et år,
og før jeg ved det, gik der ti.
Jeg syntes, jeg var ung i går,
i dag min ungdom er forbi.
(Johannes Jørgensen)*

En skoles elevforening ser det bl. a. som sin opgave at holde forbindelsen ved lige med dem, der har været elever på skolen, og at hjælpe med til, at de tidligere elever kan bevare forbindelsen med hinanden. Jo større interessen derfor er hos de tidligere elever, des lettere bliver det at få held med bestræbelserne. Hvis der ingen interesse findes, er det selvsagt umuligt at nå noget resultat.

Også Egå elevforening og Egå efterskole, nu ungdomshøjskole, udfører i fællesskab et arbejde, som skulle blive til glæde for skolens tidligere elever derved, at disse bedre kan bevare kontakten med skolen og med hinanden. Derfor udsendes der hvert år en Egåbog. Og derfor holdes der hvert år et elevmøde.

Men det har altid været de seneste elevhold, der har mødt mest talrigt op ved elevmøderne. Ganske naturligt. For i de unge år kommer man bestandig sammen med nye kredse, får nye kammerater, nye interesser. Og så svækkes forbindelsen med dem, som man har mødt for flere år siden.

Derfor er det en god skik, at elevforeningen sender en hilsen ud til 10-års jubilarene for at indhente lidt nyt fra dem, og at man indbyder dem samt ældre jubilarene – 25, 40 og 50 års – til det kommende elevmøde. Det er en glæde for mig, at man har bedt mig føre den korrespondance. Selv om ikke alle besvarer den – og mange kun gør det med få ord – så får jeg alligevel mange dejlige breve, som jeg siger jer alle hjertelig tak for, før jeg nu går over til korte referater af, hvad jeg har modtaget.

Helge Andersen, Hjelmager, nu: Hjelmagervej 7, 8541 Skødstrup. Har været hjemme, bortset fra 12 måneders soldatertid 1968–69. Har andre planer fra november 1973, men røber ikke hvilke.

Hans Borggren, Rold, nu: Jyllandsgade 13, 3. th., 9000 Aalborg. Ved landbruget i 1/2 år og kom så i tømrerlære. Efter udstået læretid har han arbejdet i fem år hos samme

- firma i Aalborg. Folkedans er hans store hobby. I Aalborg Folkedanserforening traf han sin kone. De har været gift i to år og har en lille dreng.
- Orla Kornerup Carlsen*, Hasselager, nu: Herluf Trollesgade 9 st., 8200 Århus N. Tog uddannelse som blikkenslager. Under soldatertjenesten blev han befalingsmand ved forsvarets lægekorp, tog siden plads som chauffør, men er nu ansat som redder ved Falck-Zonen på station Kystvejen i Århus.
- Tage Conradsen*, Mårslet; nu: Mariagervej 53, 9500 Hobro. Efter kun et år ved landbruget tog han uddannelse til murer og arbejder nu som murersvend i Hobro.
- Poul Ditlevsen*, Rosmus. nu: de Lichtenbergsvej 35, 8500 Grenå. Udlært smed i 1969. Arbejder på »Nordtank« i Balle, et firma, der fremstiller tankbiler. Er gift og har en lille datter.
- Jens Eriksen*, Blegind, nu: Rosenhøj 11 C, 8260 Viby J. Var ved landbrug et halvt år, men kom så i lære som karrosseribygger. Blev gift i slutningen af den 4½ år lange læretid og har to drenge. Han arbejder nu i Stautrup med at lave busser.
- Niels Bjarne Fisker*, Rude, 8300 Odder. Fortsatte nogen tid ved landbruget, begyndte på Århus Akademi 1965 og læser nu statskundskab i Århus.
- Sven Holm*, Støvring, 8900 Randers. Er blevet ved landbruget. Han overtog i 1970 sin fars gård og er for tiden som selvbygger ved at bygge nyt stuehus, så han har ingen »fritidsproblemer«, skriver han.
- Gunnar Jensen*, Vorning, 8834 Hammershøj. I 1965 kom han i tømrerlære og var udlært i 1968, nu arbejder han som tømrersvend i Kvorning.
- Jens Holck Jensen*, Kaløvig, Rønde, nu: Sletterhagevej 45, 8240 Risskov. Har taget uddvidet teknisk forberedelseseksamen og er nu HF-studerende.
- Karsten Knudsen*, Termestrup, nu: Gml. Landevej 12, Bøjen, 8544 Mørke. I januar 1969 afsluttede han sin uddannelse til maskinarbejder. Havde derefter pladser forskellige steder med svejserarbejde, bl. a. på Studstrupværket. Nu arbejder han hos A. Jespersen & Søn på Lystrupvej i Risskov. For 1½ år siden købte han en lille ejendom, som han driver som hobby i fritiden.
- Niels Jørn Laursen*, Ring, nu: »Gydegård«, Vestervangsvej 4, 8262 Vivild. Allerede som 20-årig startede han som selvstændig landmand, idet han blev forpagter på en gård på 60 tdl., som han drev med grise og kødkvæg. I år har han selv købt en gård på 65 tdl., som han vil prøve at drive på nogenlunde samme måde.
- Thyge Maarslet*, Gravlev, nu: Ballevej 1, 8430 Tirstrup. Har været på teknisk skole og er uddannet vogn- og beslagsmed. I tre år arbejdede han med opbygning af tankvogne. Nu er han chauffør, men er ved at søge ind i politiet.
- Jens Ivan Nielsen*, Hylke, nu: Kirkevej 6, Thorsager, 8410 Rønde. Udlært rørsmed, arbejder som klejnsmed i Århus, er gift og bor i Thorsager, så han kører næsten forbi skolen hver dag, når han skal til sit arbejde.
- Per Keiser Olsen*, »Margretesminde«, 8370 Hadsten. Siden efterskoletiden har jeg uddannet mig til landmand, skriver Per, afsluttende med et års ophold på Bygholm landbrugsskole. I 1971 købte jeg min morfars gård, hvor en griseproduktion nu har givet mig føden og tag over hovedet i 2 år. – Han tilføjer, at han forlader det hele i tre uger i oktober til fordel for en landbrugstur til USA, og at han med hensyn til det ægteskabelige stadig holder skansen.
- Jørgen Pedersen*, Rørby, nu: Gl. Sorøvej 42, Rørby, 4400 Kalundborg. Oplevede et halvt år i Canada, inden han i vinteren 1968-69 var på Viborg gymnastikhøjskole. Tre år senere tog han ni måneders kursus på Lyngby landbrugsskole og er altså uddannet som landmand. Men efter landbrugsskolen kom han ind som Falck-redder i Ruds-Vedby og har været der siden. Han bor hjemme og hjælper sine forældre på gården i fritiden.
- Ejler Rasmussen*, Sdr. Kastруп, nu: Skolevej 2, 8550 Ryomgård. Er blevet udlært som gartner og har arbejdet på forskellige gartnerier i Norge, Sverige og Svejs. Han kom hjem i 1971 og har købt hus i Pindstrup. For tiden er han fabriksarbejder.

- Kurt Rasmussen*, Jegstrup, nu: Tranebærvej 28, 9530 Støvring. Var på Ryslinge højskole vinteren 1965–66 og kom senere på Nordisk Landboskole ved Odense i 3 år for at få LD-uddannelse (landbrugsdiplom). I forbindelse dermed fik han praktikantophold på en gård i Tyskland og i England, ekskursioner til Tjekkoslovakiet, Norge-Sverige og fællesmarkedslandene. Så kom han igen til landbrug. Men nu er han formand ved DLG i Aalborg. På aftenskole læser han til merconom. Er gift og har købt hus i Støvring.
- Francis E. Ratjen*, Risskov, nu: Bøgevej, 8382 Hinnerup. Er uddannet i tandteknik ved Århus Tandlægehøjskole og er nu tandtekniker. Gift i 1972 og har et barn.
- Vagn N. Schmidt*, Tved, nu: Boeslum, 8400 Ebeltoft. Først nogle år ved landbruget. Dernæst lastbilchauffør. Efter militærtjenesten, der strakte sig over 23 måneder, tog han på specialarbejderskole i Aalborg for at dygtiggøre sig i chaufførfaget. Nu er han rutebilchauffør på DSB-ruten Ebeltoft–Randers. Er gift og har købt hus i Boeslum.
- Ejner Sørensen*, Selling, nu: Neptunvej 53, Sæddinge, 6700 Esbjerg. Kom som 17-årig i lære som smed. Er nu smedeformand og er flyttet til Esbjerg sammen med sin pige, som skulle læse dér.
- Lars Peter Sørensen*, Lindå, nu: Ogstrupvej 16, Mejlbj, 8530 Hjortshøj. Er landmand og har købt gård.
- Poul Kviesgård Thomsen*, Ormslev, nu: Poppeltoften 10, 8361 Hasselager. Indtil 1969 arbejdede han ved gårde og maskinstationer; var også et halvt år i Canada og USA. Så sprang han fra landbruget og gik i tømrerlære. Da han blev udlært, var han med til at opføre en stor staldbygning hos Aage Christensen i Skibby, som han ved, at mange tidligere egå-elever kender (Aage var i mange år leder af gymnastikken på efterskolen). Nu har Poul startet sin egen virksomhed.
- Søren Theis Thomsen*, København Ø, nu: Astershaven 263, 2760 Måløv. Skriver, at han har ført en lidt flakkende tilværelse. Chauffør et par år. Ansat i SAS et års tid. Med i margarinekrigen som salgsassistent for Alfa. Nu er han faldet til ro som telefonmontør, slutter han. Er gift og har købt hus.
- Jørgen Wulff*, Vistoft, 8420 Knebel. Fra efterskolen kom han tilbage til landbruget. Deltog i flere landbrugsfaglige kursus. Lang militærtjeneste, fordi han blev taget til militærpolitiet. Igen til landbruget. På Malling landbrugsskole, hvor han fik det grønne landmandsbevis. Fortæller, at han har været på gårde på Mols, Dronningborg, Skørring, Solbjerg, Trustrup, Korup, og overalt har han mødt kammerater fra opholdet på Egå efterskole. Han og hans forlovede er på jagt efter en landbrugsejendom, hvor de kan slå sig ned.
- Lis Juul (Christiansen) Petersen*, Auning, nu: Vangdalen 23, 2. th., 8900 Randers. Er gift og har to børn, en pige og en dreng, som er så store, at Lis er begyndt at arbejde igen. Hun er kantinedame.
- Lena (Degn) Andersen*, Bramstrup, nu: Voldum-Rudvej 113, Nielstrup, 8900 Randers. Ekspeditrice, uddannet ved en købmand. Gift 1966, har en pige og en dreng. Har hus i Nielstrup.
- Hanne (Friis) Toft Kristensen*, Tulstrup, nu: Lindevænget 26, 7560 Hjerm. Var i fire år ekspeditrice hos en købmand og bager. Gift 1968, i to år forretningsbestyrer på Samsø. Flyttede i 1970 til Strueregnen, hvor de har bygget hus. Har en datter.
- Vita Brokær (Hansen) Pedersen*, Gedebergvej 7, Tåstrup, 8442 Feldballe. Har været i huset i Garngården i Skørring og stuepige på Skødstrup alderdomshjem. Blev gift i 1968 og har to drenge.
- Lillian (Jensen) Andreasen*, Åbyhøj, nu: Vibyvej 47, 8230 Åbyhøj. Efter skoleopholdet i Egå blev hun udlært bogbinder, og i 1967 blev hun gift med glarmester Frode Andreasen (som for øvrigt har været med ved byggeriet af vort nye hus ved stranden i Egå). De har to børn, en dreng og en pige. Lillian har arbejde ved en pølsevogn i Åbyhøj.
- Ruth (Laursen) Brandenborg*, Strands, nu: Ådalen 9, Skørring, 8544 Mørke. Blev udlært

- som ekspeditrice i Tved brugsforening og gik på handelsskole i Ryomgård. Gift i 1970 og er nu hjemmegående husmoder i et nyt hus i Skørring. Har en lille dreng.
- Anni (Lavtsen) Sørensen*, Lystrup, nu: Munkevej 26, Skærup, 7080 Børkop. Har taget realeksamen fra Århus Akademi og handelseksamen på Esbjerg handelsskole og blev udlært kontorassistent i Vejle. Er gift med forretningsfører Nikolaj Lykke Sørensen. Nu er Anni hjemmegående husmoder i et nyopført hus. De har en dreng og en pige.
- Hanne Matthiesen*, Skanderborg, nu: Engmosevej 2, 8732 Hovedgård. Kom på godset »Tjele« ved Viborg som husholdningselev, senere blev hun barnestuepige. Prøvede så at stå i damekonfektionsforretning, men fik under et sommerferiejob på Bornholm lyst til at blive servitricer. Som sådan har hun haft plads i fem år på Hovedgård kro (hvor vi for resten har truffet hende, da Vestergårds Ole fejrede sin konfirmation. Vestergård er lærer på Elbæk efterskole). Hanne har en lille pige.
- Jytte (Nielsen) Thygesen*, Halling, nu: To. Køhlsvej 44, 8300 Odder. Efter at have haft plads i huset hos en tandlægefamilie og tre måneder i Sverige tog Jytte en etårig barneplejeuddannelse. Har siden været i børnehaven, vinteren 1967-68 på Hadsten højskole, på vuggestue og har nu arbejde dels på Odder børnehjem for handicappede, dels 1½ dag om ugen i Torrild brugsforening. Hun er gift og har to børn.
- Grete Kousgård (Poulsen) Andersen*, Skanderborg, nu: Jegstrupvænget 375, 8310 Tranbjerg. Var først et par år i huset hos familier i Skanderborg. Fik så arbejde på en fabrik i Holstebro. Gift i 1968 og har nu købt hus i Tranbjerg. Har en søn.
- Else Marie (Rasmussen) Pedersen*, Følle, nu: Æblevej 2, Ugelbølle, 8410 Rønde. Er slagterekspeditrice og har i de sidste fire år haft arbejde i en forretning på Stjernepladsen i Århus. Hun er gift, og de har et hus i Ugelbølle.
- Jytte (Rasmussen) Jensen*, Svejstrup, nu: Hasselvej 22, 9620 Ålestrup. Er for tiden beskæftiget som kassedame i en manufakturforretning.
- Inge Kirstine (Søndergård) Pedersen*, Skallerup, nu: Hovmarksvej 27, Stensballe, 8700 Horsens. Havde en tid plads i huset, bl. a. på Morsø ungdomsskole. Var på Ryslinge højskole 1967-68. Fik senere et job i en børnehaven, blev så uddannet til børnehavelærer og kom til en børnehaven ved Brøndby Strand, men flyttede til Horsens og blev ansat ved børnehaven Stensballe, da hendes mand fik arbejde i Jylland. De har en lille pige.
- Hanne (Ulsted Sørensen) Rasmussen*, Knagstrup, nu: Hjortetakvej 4, Søby, 8543 Hornslet. Har været på Ry højskole. Er gift og har tre børn. Måske derfor siger hun, at hun for tiden er »hjemmeløbende« husmoder.
- Inger Marie (Sørensen) Sigvardt*, Ebberup, nu: Hindøvænget 46, 8220 Brabrand. Tog på Ankerhus husholdningsskole, senere uddannelse til materialist, nu ekspeditrice hos »Bidingen«. Er gift og har boet i Århus i fire år. Har en dreng.

Tilføjelse:

Efter at jeg midt i oktober havde afleveret ovenstående til trykkeriet, modtog jeg endnu en del hilsener. Af praktiske grunde bringes de her som en tilføjelse, fordi det så er lettere at få dem med, end hvis de skulle puttes ind i den alfabetiske rækkefølge.

- Jørn M. Glad Kristensen*, Grundfør, nu: Gammel Landevej 58, Spørring, 8200 Århus N. Blev hos firmaet S. J. Lyngfeldt udlært landbrugsmaskinsmed og er nu rejsemontør i firmaet Pedershåb Maskinfabriks entreprenørafdeling i Harlev. Har bygget hus i Spørring, er gift med en korrespondent og har en dreng på to år.
- Jens Laurson*, Eg, 8420 Knebel, for tiden: D. A. C. Box L 68, 3970 Dundas, Grønland. Udlært tømrer i 1968. Begyndte i 1978 at rejse. I Upernavik var han med til at lave beboelseshuse og skole på de små udsteder. Næste forår i Kanak i Nordgrønland, senere til Umanak, nu i Thule Base, hvor han arbejder som tømrer.
- Niels Mathiesen*, Trige, nu: Ådalen 15, Skørring, 8544 Mørke. Uddannelse til smed, har arbejdet som mekaniker, er blevet gift og er for tiden chauffør.

- Erling Kaldahl Møller*, Tingskovvej 51, 8320 Mårslet. Fortæller blot, at han har samme adresse som før og arbejder som truckfører.
- Leif Pedersen*, Skåde, nu: Chr. Wærumsgade 11, 3., 8000 Århus C. Stod i mekanikerlære i 2 år. Siden 1967 har han som matros i den danske handelsflåde sejlet med forskellige rederier og har næsten været jorden rundt to gange siden da, skriver han. Gift 1971 og har en søn. Arbejder for tiden på Århus Oliefabrik.
- Svend-Erik Holm Stabell*, Samsø, nu: Støvringgård, 8900 Randers. Har været på Ry højskole 1966-67 og Bygholm landbrugsskole 1969-70. Han er for tiden fodermester.
- Inge Vejebak (Andersen) Zahl*, Farre, nu: Milåsveien 14, Lofterød, N 3200 Sandefjord, Norge. I sommeren 1968 fik hun plads i huset hos en skibsreder i Sandefjord. Hun tog på Ollerup gymnastikhøjskole vinteren 1968-69. Økonomauddannelse på Skanderborg amtspsygehus og Århus amtspsygehus og økonomaskolen i København, men flyttede til Norge i 1972 og blev gift med en nordmand. De har en dreng.
- Karen Christensen*, Hornslet, nu: Birkedalsvej 12, 1., 8260 Viby J. Har arbejdet på Tranbjerg kro og Tre Ege i Brabrand, er nu smørrebrødsjomfru på hotel »Mercur« i Viby.
- Sigrun (Gudmundsdóttir) Gudmundsson*, Reykjavik, nu: 5 Wheatfield Place, Edinburgh, EH11 2PD, Scotland. Har studeret på gymnastikhøjskolen i Island og taget eksamen som lærer fra Lærerhøjskolen i Reykjavik. Var en overgang stewardesse og kom som sådan mange gange til København. Besøgte os også engang i Egå. Gift 1971 med Jon Steinar, der er kemisk ingeniør og studerer til doktor. Sigrun underviser især i dans og gymnastik. De synes begge godt om Scotland, men de regner med at skulle tilbage til Island 1975, når Sigruns mand er færdig med sine studier i England.
- Bendte (Jakobsen) Christensen*, Lisbjerg, nu: Falkevej 54, 8800 Viborg. Efter 5 mdr. på Testrup højskole var Bendte et år på Grønland. Begyndte derpå som plejerske-elev på Glostrup statshospital. Blev gift, har to piger, er flyttet til Viborg og arbejder på statshospitalet dér.
- Hanne Mogensen*, Århus, nu: Smedevej 4, 7200 Vejle. Har været på Grundtvigs højskole, Frederiksborg, og fået uddannelse på Jydsk Børnehaveseminarium. Er nu børnehavepædagog i Bredsten børnehavn. Før uddannelsen var hun 1/2 år i en børneby i Scotland, og efter uddannelsen tog hun et års ophold på en Montessori skole i Dallas Texas. Udlængsel har hun stadig. Hun har kontakt med Mellemfolkeligt Samvirke for at søge at blive udsendt som frivillig til Afrika. Hvis det bliver til Kenya, har hun en chance for at træffe vor Frede og hans kone Majlis, der arbejder som frivillige i Nairobi indtil september 1974.
- Ingrid Annelise (Nielsen) Madsen*, Sletterhage, nu: Bakkegårdsvej 13, 4173 Fjenneslev. Ingrid var først en af vore gode hjælpere i køkkenet på skolen. Senere rejste hun til Sjælland. Blev gift med en murermester. De har en datter og bor i et stort og dejligt hus.
- Birgit Nørgaard (Vebel) Jensen*, Ugelbølle, nu: Mosegårdsvej 12, Bramdrupdam, 6000 Kolding. Er uddannet som manufakturkspeditrice, men tog sekretærkursus på Olympiaskolen i Århus og er nu gået over til kontorfaget. Blev gift 1972.
- Rita (Schougaard) Nielsen*, Lindå, nu: »Laugård«, Sdr. Landevej 32, 3720 Åkirkeby, Bornholm. Tre år i købmandslære. Har arbejdet på fabrikker, bl. a. Carmen Curler i Kalundborg. Gift 1970 med en bornholmer, flyttede til Bornholm, arbejder nu i en brugsforening. Januar 1973 købte de en gård, og Rita arbejder nu hjemme. De har en datter.
- Tove (Schougaard) Bastrup*, Lindå, nu: Teglværksvej 8, Ødum, 8370 Hadsten. Uddannet i kolonial i Egå brugsforening. Er gift, har datter på fire år og er hjemmegående husmoder.
- Anna Margrethe Løgstrup (Sørensen) Rasmussen*, Lystrup, nu: Venusvej 12, 8370 Hadsten. Måtte afbryde en uddannelse til smørrebrødsjomfru, fordi hun fik eksem. Skiftede over til købmandsfaget. Har nu stået i forretning i 6 1/2 år. Er gift med en

tømrer. De har selv bygget det store hus i Hadsten, som de nu bor i.

Dina (Thomsen) Lange, Feldballe, nu: Hindbærvej 2, Ugelbølle, 8410 Rønne. Stod i manufaktur-lære i Rønne i 4½ år. Havde imidlertid lært Per Lange at kende (egå-elev vinteren 1962–63). Hans store interesse for gymnastik smittede åbenbart af på hende, så hun tog på Ollerup gymnastikhøjskole. De blev gift 1971, købte kort efter en grund i Ugelbølle, hvor de selv har bygget hus i 1972. Dina står i forretning i Århus, hvor hun er ekspeditrice i gardiner og udstyr.

Dorte (Thomsen) Adserballe, Ingerslev, nu: Frøkjærvej 13, Lillering, 8462 Harlev. Efter ½ år i Hørning brugs kom Dorte i en frugtforretning i Århus, hvor hun har været siden. Hun blev 1969 gift med en af egåeleverne fra vinteren 1960–61, Kristian Adserballe, der sommeren efter hjalp os i landbruget. De har købt 16 tdl. jord i Lillering og bygget hus og en stald, hvori de har kødkvæg.

Så mange var svarene. Flere skriver, at de håber at se mange fra deres elevhold ved elevmødet til sommer. Alle de andre mener sikkert det samme, selv om de ikke nævner det. I alle tilfælde opfordrer jeg jer til at sætte hinanden stævne til jubilæumssammenkomsten og se at få så mange med som muligt. Jo flere der kommer, des morsommere bliver det for os alle.

På gensyn!

Tage Dybkjær

Forskelligt

Elevmødet vil blive afholdt lørdag den 4. maj 1974

Program vil senere blive udsendt til elevforeningens medlemmer. Eleverne fra vinteren 1963–64, sommeren 1964, vinteren 1948–49, sommeren 1949, vinteren 1933–34, sommeren 1934, vinteren 1923–24 og sommeren 1924 vil blive indbudt til et jubilæumsarrangement inden det egentlige elevmøde.

Adresseændringer

Hvis der er tale om ny adresse, der ventes at gælde for mere end et år, bedes den meddelt til: Egå ungdomshøjskole, Eghøjvej 31, 8250 Egå. Husk at anføre elevårgang!

Højskolens kursusterminer

Skolen har kurser af 20 ugers varighed i perioderne januar-maj og august-december. Ungdomshøjskolen er en folkehøjskole, der specielt har tilrettelagt sine kurser for 17–19 årige og for 16 årige, der har modtaget 10 års undervisning. Skolens brochure udleveres ved henvendelse til ungdomshøjskolen. Tlf. (06) 22 01 26.

Bestyrelsen for den selvejende institution Egå ungdomshøjskole
Frede Bak, Rodskov, 8541 Skødstrup (formand).

Bjørn Dybkjær, Alleen 2, 5653 Nørre-Lyndelse.

Ester Kvist-Andersen, Østre Møllevej 11, Trige, 8200 Århus N.

Lis Mogensen, Skjørring, 8544 Mørke.

Anders Willemoes Nielsen, Helvegshøjen 3, Overlund, 8800 Viborg.

Knud Sørensen, Åstrup, 8541 Skødstrup.

Jes Thomsen, Bynksminde, Skæring, 8250 Egå.

Bestyrelsen for Egå elevforening

Karen Klinge Andersen, Rosenhøjvej 18, Ugelbølle, 8410 Rønde (formand).

Anna Christensen, Vestervang 39, III., 8000 Århus C.

Anders Kjeldsen Rasmussen, Eghøjvej 28, 8250 Egå.

Birthe Frank Petersen, Torstilgårdsvej 86, I.tv., 8381 Mundelstrup.

Margit Dalsgaard, Søndergade 1 B IV., 8000 Århus C.

Peter Rhode Jensen, Mejlbyvej 14, 8250 Egå.

Knud Vorbjerg Nielsen, Tornhøjgård, 8560 Kolind.

Karsten Palmelund, Egeshus, Egebjerg, 8700 Horsens (suppleant).

Søren Jørgensen, Vester Ringgade 66, V., 8000 Århus (aug. 72).

Ingrid Foerskov, Sletterhagevej 9, 8240 Risskov (jan. 73).

Egaa Elevforening 50 Aar

I Anledning af Foreningens Jubilæum har Bestyrelsen opfordret os til at fremdrage nogle Minder fra de forløbne 50 Aar.

Og hvad er saa, og hvad ville saa en Elevforening? Det begyndte alt-saa i 1923, da det tredie Elevhold udkastede Ideen i det Haab, at Foreningen maatte udvikle sig til at blive et Værn om Skolen – et Bindeled mellem Skolen og vi unge, et Bindeled mellem alle vi unge indbyrdes, der i 3 eller 5 Maaneder havde haft deres Hjem der, et Bindeled mellem Skolen og Egnens Befolkning. Dette formidledes først og fremmest ved det aarlige Elevmøde, hvor vi unge fik Lejlighed til at mødes igen og være sammen et Par Dage om Sommeren, dels for at feste med hinanden, dels at mødes med Egnens Folk ved offentlige Møder, hvor Tidens Spørgsmaal behandlede af forskellige kendte Talere, og allermest for at faa Lov at snakke sammen og opfriske Minder og vise, at det Fællesskab og Samvær, vi havde faaet Lov at deltage i, kunne holde i Aarene frem-over. Vi ved, at mange Venskaber fra den Gang har holdt indtil nu. Som Eksempel for vort eget Vedkommende, kan vi nævne, at vi i 1970 besøgte en af M. L.s Kammerater fra 1924, Ingeborg J. Ovesen fra Bøvling, som nu er bosiddende i Florida. Vi mødtes som gode Venner med mange fælles Interesser og drøftede glade Minder fra Egaatiden i 1924. – Vi har nu fulgt Elevforeningen i alle de Aar, og de første mange Aar holdtes det aarlige Elevmøde Sct. Hansaften og Sct. Hansdag. Fest Sct. Hans Aften – Spisning, vandrede saa fra Pladsen foran Skolen op til Sønderhøj med Hornorkester i Spidsen. Koncert der, Sang og Dans paa Plænen, (vi havde jo dengang ingen Gymnastiksal). Hen paa Aftenen fælles Tur til Stranden, hvor der var forskellig Underholdning af Sommerpigerne, og Aftenen sluttede med Festfyrværkeri og Baal. Ja det var dengang der ikke var Huse af nogen Art ved Egaa Strand.

Sct. Hansdag begyndte med en fælles Udflugt i Lastbiler eller Busser – Mols – Ørnereden – Risskov Badehotel eller lignende. Jeg husker en Dag vi var paa Vej hjem fra Mols, det blæste lidt, og pludselig fløj den stive Straahat af Hovedet paa en af de unge Mænd, han sprang resolut af Bilen hentede sin Hat og fangede os igen. Det var ikke den store Fart.

Der var saa fælles Kaffebord, Elevforeningens Generalforsamling, Sang og Leg. Om Eftermiddagen offentligt Møde, hvor vi har haft mange kend-

te Talere. Det var et typisk Elevmøde i mange Aar, dog udskilte 1926 sig fra de andre, idet Elevforeningen da anskaffede en smuk Silkefane med Egaamærket et Egeblad og Bølgelinjer som Fanespyd. Fanen har i mange Aar været Elevforeningens og Skolens Samlingsmærke, den har fulgt alle de mange Gymnastikhold ved Opvisninger baade her hjemme og ved de festlige Ture til Aarhus Stadion. – 1930 blev Elevmøderne lagt om. Paa Grund af ofte daarligt Vejr omkring Sct. Hans og paa Grund af at mange unge ikke kunne faa fri paa Hverdage, blev Elevmødet nu henlagt til anden Lørdag og Søndag i Juli. – Programmet blev helt ændret. Lørdag Aften Dans, stadig med fine Orkestre – Karl Elgaard – Gunnar Lund. – Indkvartering paa Hølofterne hos Anders Bomholt og Peter Brandstrup, Sjøv og Ballade og ikke megen Søvn. Søndag Morgen hele den store Flok af Ungdom vandrende til Ega Kirke til en Ungdomsgudstjeneste. Skolens Flok kunne fylde Kirken, Pastor Højmark eller en anden af Egnens Præster prædikede, og der blev sunget – en festlig Stund i Kirken. Under Prædikenen var der jo nok en enkelt, der var lidt træt – en Elev sagde det til Ejner Pedersen, han replicerede omgaaende: »Havde du ikke andet at tænke paa, end hvor mange der sov.« – Søndag Eftermiddag stadig offentligt Møde, Gymnastikopvisning m.m. Søndag Aften sluttede med Kaffebord med Taler og Sang og Oplæsning af Hilsener – husk paa at da kendte vi næsten hinanden alle. – Ved Elevmødet 1930 tog Elevforeningens Bestyrelse Initiativ til at oprette »Egaafonden«, som tænkte at skulle samle Midler til at understøtte uformuende Elever paa Skolen. Fonden og Elevforeningen har gennem Aarene givet en hel Del Tilskud, f. Eks. til Sydslesvigere og andre Udlændinge til Hjælp til Undervisningsmateriale og lignende. – Foruden Elevmøderne har Elevforeningen ogsaa i alle de mange Aar, hvert Aar til Jul udsendt en Hilsen til Medlemmerne i Form af »Egaabogen«, det begyndte med en lille Hilsen fra Skolen og fra Elev til Elev. Den er nu efterhaanden udviklet sig til et smukt Skrift, der følger og beskriver Strømninger i Tiden, ja saagar omtales og diskuteres i store Dele af Landets Presse.

I 1938 skete saa Forstanderskiftet, Ingeborg og Ejner Pedersen var kørt træt efter de mange Aar, og vi fik Karin og Tage Dybkjær. Vi skylder de to en varm Tak, fordi de har holdt Traditionerne med Egaabogen og Elevmøderne i Ære. Vi gamle Elever følte os stadig velkomne paa Skolen. Der vil jo altid ved et Forstanderskifte ske en Del Udmeldelser, for nok er det Skolen og Kammeraterne, men Forstanderen er alligevel det samlende Punkt, og snart fyldte Dybkjærs store Hold godt op i Foreningen. – Efterhaanden havde mange unge nu faaet Bil eller Motorcykle, saa de udmærket kunne komme til Elevmøde enten Lørdag Af-

ten til Bal, eller om Søndagen. Derfor igen en Forandring, ingen Indkvartering, og nu samles man til den ordinære Gudstjeneste i Kirken Søndag Formiddag. Om Eftermiddagen Haandboldkampe, Foredrag, Generalforsamling og Gymnastikopvisning, om Aftenen festlig Afslutning med Skuespil og Kaffebord. – Og saa er Jubilæumssammenkomsterne kommen ind i Billedet. 10–25 –40 og nu ogsaa 50 Aars Jubilarer samles hvert Aar ved Elevmødet til en festlig Jubilæumsmiddag med Udveksling af Minder og med Taler og Sang.

Disse Sammenkomster fortsætter ogsaa efter at vi nu igen har skiftet Forstander, og det er vi ældre Kjeld Krarup taknemlige for, han forstaar at gøre Sammenkomsterne festlige, saa vi føler os stadig velkomne. Nu vil det jo saa efterhaanden blive Krarups Elever, der vil blive Grundstammen i Elevforeningen og ved Elevmøderne. Programmet er igen ændret. De store Møders Tid er forbi, nu ønsker vi for Krarup og Skolen, at de maa finde deres Form, som vi nu har haft vores, til Glæde for alle der mødes her – vise at hver Tid paa sin Facon har noget at give os alle, saa gamle Elever stadig vil være glade for at gæste vor gamle Skole.

Hilsen og Tak for de mange Aar.

Maren Lisbeth og Jes Thomsen

Året gik - men hvad skete der

Elevforeningen arbejder stadig, men vi har på fornemmelsen, at mange af jer ikke ved, hvorfor foreningen og bestyrelsen eksisterer. Det har vi valgt at fortælle jer om i denne artikel.

Vores opgave er, i følge vedtægterne, at knytte og vedligeholde forbindelsen mellem skolen og eleverne og mellem disse indbyrdes.

Det forsøger vi at gøre gennem Egåbogen og et årligt elevmøde.

Bestyrelsen består af 7 medlemmer. Hvert medlem vælges for 2 år ad gangen.

Vi har læst bestyrelsens referater igennem fra 1973 og egentlig fundet dem fyldestgørende nok til at give dig et indblik i årets arbejde.

20. februar

Tilrettelæggelse af elevmøde 6. maj 1973. Vi diskuterede dagens program. Vi foreslog skolens lærere at arrangere noget under et fællesemne, efter generalforsamlingen. Planlægning af fest om aftenen. Snak om flytning af elevmødet fra søndag til lørdag. Dette skal vedtages på generalforsamlingen og virke fra og med elevmødet 1974.

27. marts

Elevmødets program skulle færdiggøres. Jes Thomsen og Tage Dybkjær var inviteret til aftenens møde, fordi de ville hjælpe med indbydelse af jubilarer. Lærerne var blevet enige om fællesemnet »Er vi i en opbrudstid?«. Et jazzorkester havde lovet at komme til festen om aftenen.

6. maj

Elevmøde/Generalforsamling. Jubilæumssammenkomst kl. 12, derefter kaffe for alle. Generalforsamling kl. 15. Frede Bak var dirigent. Beretning fra elevforeningens formand og fra sekretæren. Valg. På valg var Frede Bak, Anna Christensen og Karen Klinge Andersen. Herefter fortalte forskellige lærere på skolen om deres mening om fællesemnet: »Er vi i en opbrudstid?« Fest om aftenen med et jazzorkester. Maren Lisbeth og Jes Thomsen blev udnævnt til æresmedlemmer af elevforeningen for den store indsats, de har ydet gennem årene i elevforeningen.

6. maj

Konstituerende bestyrelsesmøde. Frede Bak ønskede at træde ud af besty-

relsen. Karen Klinge Andersen, der blev valgt som suppleant på generalforsamlingen, trådte igen ind i bestyrelsen og valgtes enstemmigt som formand. Da elevforeningens vedtægter ikke havde været ajourført i mange år, besluttede vi at tage disse til revision på næste møde.

5. juni

Drøftelse af elevforeningens vedtægter. Vi blev enige om forslag til ændring af vedtægterne, dette skal optages i Egåbogen og endelig afgøres på elevmødet i 1974. Anna Christensen valgtes som næstformand og Else Jensen fungerer stadig som foreningens sekretær.

28. august

Egåbogen 1973. Forslag om fællesemne for skolens lærere, én tidligere elev og nogle nuværende. Emneforslag: Er vi i en opbrudstid? Andre emner blev drøftet. På grund af økonomien, ønskede vi at indhente tilbud fra forskellige trykkerier, i håb om billigere levering. 3 af bestyrelsens medlemmer skulle behandle de indkomne tilbud på et møde 10. september, og nåede til enighed om et nyt trykkeri, der var væsentlig billigere. Desuden bestemte vi at lade foreningens medlemmer betale portoen, da den er med til at overbelaste vores økonomi.

8. oktober

Endelig redigering af Egåbogen. Indkomne artikler, billedstof m.m. blev drøftet. Placering af artikler, billedstof m.m. Dybkjær havde tilbudt 1. og 2. korrekturlæsning. Materialet blev sendt til Tage Dybkjær til korrektur. Derefter sendt til trykkeriet.

3. december

Pakning af Egåbogen.

Alle møderne er blevet afholdt på Egå Ungdomshøjskole sammen med Kjeld Krarup og forskellige lærere.

Glædelig jul og godt nytår,
elevforeningens bestyrelse

Vedtægter for Egaa Efterskoles Elevforening

1. Foreningens Formaal er: a) at knytte og vedligeholde Forbindelsen mellem Egaa Efterskole og dens Elever og imellem disse indbyrdes, b) at støtte Egaa Efterskole paa bedst mulig Maade, saa denne frie Ungdomsskole kan vinde Indgang i stedse større Kredse og vedblivende arbejde frit og uafhængigt.
2. Medlem af Foreningen kan enhver blive, der som Lærer (Lærerinde) eller Elev har opholdt sig på Egaa Efterskole. Medlemsbidraget, der for tiden er 2,50 Kr., kan kun ændres af Generalforsamlingen, naar $\frac{2}{3}$ af de afgivne Stemmer godkender Ændringen. Det opkræves ved Bestyrelsens Foranstaltning.
3. Til at lede Foreningen vælges en Bestyrelse paa 27 Medlemmer. Disse varetager Foreningens Anliggender i Samraad med Skolens Lærerkrafter, der uden Valg indtræder i Bestyrelsen. Ved Afstemninger i denne kan dog højst 3 af Skolens Lærerkrafter deltage. Valgene til Bestyrelsen gælder for to Aar ad Gangen, saa at der ved Generalforsamlingen vælges skiftevis 4 og 3 Bestyrelsesmedlemmer. Samtidig vælges hvert Aar 2 Suppleanter og 2 Revisorer. Genvalg kan finde Sted. Ved Valgene skal der saa vidt muligt tages ligeligt Hensyn til Sommerhold og Vinterhold. Bestyrelsen vælger selv Formand og Næstformand blandt sine Medlemmer samt en Kasserer.
4. Generalforsamling holdes ved hvert Elevmøde. Her foretages følgende: 1) Formanden giver en Oversigt over Foreningens hele Virksomhed siden sidste Elevmøde, 2) Kassereren fremlægger det reviderede Regnskab, 3) De nødvendige Valg foretages, 4) Eventuelle fornødne Bestemmelser Foreningen vedrørende behandles.
5. Alle Beslutninger, saavel i Bestyrelsen som ved Generalforsamlingen, afgøres ved almindelig Stemme flerhed. I Tilfælde af Stemmelighed i Bestyrelsen er Formandens Stemme afgørende. Ændringer i disse Vedtægter kan dog kun ske, saafremt $\frac{2}{3}$ af de paa en Generalforsamling afgivne Stemmer slutter sig dertil. Opløsning af Foreningen kan kun finde Sted, naar det paa to Generalforsamlinger med mindst eet Aars Mellemlum vedtages hver Gang med mindst $\frac{2}{3}$ af de afgivne Stemmer.
6. Hvis Foreningen opløses, skal der af dens Midler oprettes et Legat, hvis

Renter skal anvendes til Hjælp for unge, der ønsker at komme paa Efterskole. Om saadanne Ansøgere ikke findes, kan Renterne anvendes til Elever, der søger en Friskole eller en Højskole. Det overdrages til Bestyrelsen for Foreningen Egaa Efterskole eller – om den er opløst – til Hjortshøj-Egaa Kommunalbestyrelse at varetage Legatets Interesser.

Ændringsforslag til vedtægter for Egå elevforening

1. Foreningens formål er:
  - a) at knytte og vedligeholde forbindelsen mellem Egå efterskole/ungdomshøjskole og dens elever og imellem disse indbyrdes, b) at støtte Egå ungdomshøjskole på bedst mulig måde, så den kan vinde udbredelse i stadig større kredse og vedblivende arbejde frit og uafhængigt.
2. Medlem af foreningen kan enhver blive, der som elev eller ansat har opholdt sig på skolen. Medlemskontingentet fastsættes af bestyrelsen og opkræves een gang om året.
3. Bestyrelsen består af 7 medlemmer, der vælges på generalforsamlingen for 2 år ad gangen. Der vælges skiftevis 4 og 3 medlemmer. Samtidig vælges hvert år 2 suppleanter. 2 revisorer vælges for 2 år ad gangen. Første gang den ene dog kun for et år. Bestyrelsen vælger selv formand og næstformand blandt sine medlemmer samt en kasserer. Foreningens regnskabsår går fra 1/4 til 31/3.
4. Generalforsamling, hvortil der indkaldes med 14 dages varsel, holdes en gang årligt med følgende dagsorden:
  1. Valg af dirigent. 2. Formandsberetning. 3. Regnskab.
  4. Valg. 5. Eventuelle forslag. 6. Eventuelt.Der skal indkaldes til ekstraordinær generalforsamling med 14 dages varsel, såfremt 5 bestyrelsesmedlemmer ønsker det eller hvis $\frac{1}{3}$ af foreningens medlemmer stiller skriftligt krav herom.
5. Alle beslutninger, såvel i bestyrelsen som ved generalforsamlingen, afgøres ved almindelig stemmeflertal. I tilfælde af stemmelighed i bestyrelsen er formandens stemme afgørende. Ændringer i disse vedtægter kan dog kun ske, såfremt $\frac{2}{3}$ af de på en generalforsamling afgivne stemmer slutter sig dertil. Opløsning af foreningen kan kun finde sted, når det på to generalforsamlinger med mindst eet års mellemrum vedtages hver gang med mindst $\frac{2}{3}$ af de afgivne stemmer.
6. Hvis foreningen opløses, skal dens midler overdrages til den selvejende institution Egå ungdomshøjskole. Såfremt denne ikke eksisterer – til en forening, der fremmer højskoletanken.

Elevforeningens regnskab 1972-73

<i>Indtægt:</i>	Kr.
Kassebeholdning v. periodens start	2.258,52
Indtægt ved elevmøde	370,00
Medlemsbidrag	9.936,00
Gaver til foreningen	65,00
Salg af Egåbøger på skolen	134,20
Indvundne renter	51,65
Tilskud til Egåbogen fra skolen	2.000,00
Balance	<u>14.815,37</u>

<i>Udgift:</i>	
Elevmøde	538,40
Gaver og krans	93,00
Blanketter og kuverter	337,06
Porto	3.315,00
Egåbogen	10.512,15
I alt	<u>14.795,61</u>
Kassebeholdning ved periodens slutning	19,76
Balance	<u>14.815,37</u>

Egåfondets regnskab 1972-73

<i>Indtægt:</i>	
Kassebeholdning	3.414,06
Renter fra sparekassen pr. 30/9 72	106,90
Renter af obligation	40,00
Balance	<u>3.560,96</u>

<i>Udgift:</i>	
Kassebeholdning	3.560,96
Balance	<u>3.560,96</u>

<i>Formue:</i>	
Sparekassebog	3.560,96
Obligation	1.000,00
	<u>4.560,96</u>

Kursister

januar–maj 1973

Ilse Andersen, 2610 Rødovre
Bente Andreasen, 7500 Holstebro
Maiken Andrés, 3140 Ålsgårde
Tove Arnfred, 5761 Ollerup
Ole Bak, 6740 Bramminge
Jesper Bloch-Sørensen, 5000 Odense
Lise Carlsen, 6700 Esbjerg
Helle Christensen, 9480 Løkken
Henrik Christensen, 7500 Holstebro
Susanne Christiansen, 6630 Rødding
Søren Trige Dahl, 7500 Holstebro
Mette Damsgaard-Sørensen, 3500 Værløse
Lisbet Fink, 5000 Oaense
Randi Follend, 2200 Kbh. N.
Ingrid Forskov, 8240 Risskov
Svend Frederiksen, 2850 Nærum
Tage Gissel, 7000 Fredericia
Søren Guldager, 2730 Herlev
Pia Haglund, 8752 Østbirk
Kurt Haldborg, 7500 Holstebro
Annette Hansen, 3520 Farum
Hans-Kåre Hansen, 4600 Køge
Lise Kronborg Hansen, 5000 Odense
Ulla Hansen, 4000 Roskilde
Bente Hessel-Andersen, 2800 Lyngby
Eva Hjarne, 1827 Kbh. V.
Ole Hübner, 7500 Holstebro
Ingrid Ilkjær, 7620 Lemvig
Annelise Jensen, 2970 Hørsholm
Doris Jensen, 7500 Holstebro
Dorthe Jensen, 3000 Helsingør
Henrik Jensen, 9000 Aalborg
Lars Prisholm Jensen, 5330 Munkebo
Ole Jensen, 7500 Holstebro
Bjarne Jespersen, 5700 Svendborg
Henrik Karmark, 8410 Rønde
Susanne Klingenberg, 7620 Lemvig
Dick Korgaard, 5700 Svendborg
Jette Kristensen, 8643 Ans
Flemming Kvamsdal, 5260 Hjallesø
John Kähler, 4220 Korsør
Jane Henriette Larsen, 9330 Dronninglund
Karin Larsen, 2700 Brønshøj
Lisbeth Larsen, 9400 Nr. Sundby

Merete Larsen, 2610 Rødovre
Pia Larsen, 2750 Ballerup
Rikke Larsen, 5491 Blommenslyst
Asger Lorentzen, 7500 Holstebro
Jytte Matthiesen, 6600 Vejle
Ole Møller, 5000 Odense
Dorte Mørk, 2670 Greve Strand
Bente Nielsen, 2970 Hørsholm
Annette Olsen, 2100 Kbh. Ø.
Josefine Ottesen, 3630 Jægerspris
Birgit Pedersen, 2600 Glostrup
Kirsten Pedersen, 9400 Nr. Sundby
Mads Pedersen, 4000 Roskilde
Michael Pedersen, 9330 Dronninglund
Jørgen Rasmussen, 5700 Svendborg
Nanna Schov, 4683 Rønnede
Jette Sidelmann, 6800 Varde
Charlotte Skinbjerg, 9000 Aalborg
Niels Sørensen, 2620 Albertslund
Benny Thorndal, 2740 Skovlunde
Charlotte West, 4840 Nr. Alslev
Susanne Wøhlk, 2770 Kastrup
Lis-Maria Brimheim, Færøerne

august–december 1973

Dorte Andersen, 4800 N. Falster
Susanne Andersen, 7174 Kollemorten
Anette Andersen, 9800 Hjørring
Bente Bak, 7500 Holstebro
Anne Beese, 5000 Odense
Hanne Blom, 2100 Kbh. Ø.
Leif Børgesen, 8900 Randers
Bjarne Christensen, 8620 Kjellerup
Finn Christensen, 7430 Ikast
Jytte Christensen, 8660 Skanderborg
Rita Christensen, 8660 Skanderborg
Bente Christiansen, 2100 Kbh. Ø.
Birte Christiansen, 8983 Gjerlev J.
Hanne Christiansen, 6700 Esbjerg
Gudrun Domeyer, Flensborg
Ove Eglund, 2650 Hvidovre
Mary-Ann Enevoldsen, 6700 Esbjerg
Anne Engkebølle, 2600 Glostrup
John Gissel, 8620 Kjellerup

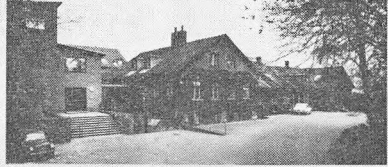
Dorte Andersen   Susanne Andersen   Anette Andersen   Bente Bak   Anne Beese   Hanne Blom   Leif Borgeesen   Bjarne Christensen   Finn Christensen   Jytte Christensen   Rita Christensen   Bente Christiansen   Birte Christiansen   Hanne Christiansen   Gudrun Dorneyer

Dve Eghund   Mary-Ann Esmvoldsen   Anne Engkebelle   John Gissel   Pernille Glensbo   Frans Halladun   Ann-Marie Hansen   Dorrit Hansen   Lisbeth Hansen   Lise Hansen   Trise Hansen   Lis Holdgård   Torkel Højholt   James Ignatiusson   Hanne Jacobsen

Birgit Jensen   Karen Jensen   Mai-Britt Jensen   Philip Jensen   Ardis Johannsdottir

Egå Ungdomshøjskole

AUG-DEC. 1973

Anette Johansen   Lisbeth Jørgensen   Brigitta Klaaborg   Dorte Klaaborg   Edith Koch

Kirsten Kristensen   Lars Kruse   Ingrid Lange   Helle Lauritsen   Jonna Lorenzen

Dorte Lund   Lisa Lotte Lundsgård   Susanne Magle   Gitte Markvorsen   Ase Mortensen

Jens Nielsen   Kirsten Nielsen   Lone Nielsen   Henriette Noer   Torben Olsen

Maria Olsson   Anette Pedersen   Bente Pedersen   Birgit Pedersen   Kirsten Pedersen

Flemming Rasmussen   Lone Rasmussen   Gitte Schultz   Jesper Skjoldt   Vigdis Sveinisdottir

Dorte Svensson   Niels-Jørn Sørensen   Jens Tøvsøgaard   Lisbet Aagaard   Hans Lyngbe Jensen

Gunnhild S. Jensen   Mogens Vestergård   Else Jensen   Elna Marie Madsen   Elo Madsen

Benny Alex   Erik Pihl Christensen   Bo Kjems   Irene Søndergård   Peer Jacobsen

Inga Hezenberg   Kirsten Mortensen   Asger Eistrup   Gudrun Lykke Krug   Kjeld Krarup   P'leth Mygind   Hanning Gregersen   Judith Jørgensen

Pernille Glensbo, 2650 Hvidovre
Frans Halladin, 8600 Silkeborg
Ann-Marie Hansen, 3060 Espergærde
Dorrit Hansen, 5000 Odense
Lisbeth Hansen, 2610 Rødovre
Lise Hansen, 8600 Silkeborg
Trine Hansen, 7000 Fredericia
Lis Holdgård, 7673 Harboøre
Terkel Højholt, 8600 Silkeborg
James Ignatiussen, Angmagssalik
Hanne Jacobsen, 7500 Holstebro
Birgit Jensen, 8600 Silkeborg
Karen Jensen, 8600 Silkeborg
Mai-Britt Jensen, 4652 Haarlev
Philip Jensen, 9900 Frederikshavn
Arndis Johannsdottir, Island
Anette Johansen, 8654 Bryrup
Lisbeth Jørgensen, 7500 Holstebro
Brigitta Klaaborg, Schweiz
Dorthe Klaaborg, 6000 Kolding
Edith Koch, 7550 Sørvad
Kirsten Kristensen, 7441 Bording
Lars Kruse, 6000 Kolding
Ingrid Lange, 8260 Viby J.
Helle Lauritsen, 7330 Brande

Jonna Lorenzen, 6400 Sønderborg
Dorthe Lund, 1620 Kbh. V.
Lise-Lotte Lundsgård, 9640 Farsø
Susanne Magle, 2610 Rødovre
Gitte Markvorsen, 7900 N. Mors
Åse Mortensen, 4330 Hvalsø
Jens Nielsen, 3060 Espergærde
Kirsten Nielsen, 2850 Nærum
Lone Nielsen, 3390 Hundested
Henriette Noer, 7800 Skive
Torben Olsen, 9640 Farsø
Maria Olsson, 5494 Stige Fyn
Annette Pedersen, 2600 Glostrup
Bente Pedersen, 9460 Brovst
Birgit Pedersen, 6064 Jordrup
Kirsten Pedersen, 8550 Ryomgård
Flemming Rasmussen, 2730 Herlev
Lone Rasmussen, 1313 Kbh. K.
Gitte Schultz, 8600 Silkeborg
Jesper Skjødt, 2750 Ballerup
Vigdis Sveinsdottir, Island
Dorthe Svensson, 2300 Kbh. S.
Niels-Jørn Sørensen, 9460 Brovst
Jens Tovgaard, 9510 Arden
Lisbet Aagaard, 9000 Aalborg